

MUSIAD

KUMAR VE TÜREVLERİ RAPORU

MİLLİ PİYANGO / SPOR TOTO / AT YARIŞI / İDDAA
SAYISAL LOTO / HEMEN KAZAN / ŞANS TOPU /
ON NUMARA / SÜPER LOTO

UTESAV

ULUSLARARASI TEKNOLOJİK EKONOMİK VE
SOSYAL ARAŞTIRMALAR VAKFI

utesav.org.tr

KUMAR VE TÜREVLERİ RAPORU

MİLLİ PİYANGO / SPOR TOTO / AT YARIŞI / İDDAA / SAYISAL LOTO
HEMEN KAZAN / ŞANS TOPU / ON NUMARA / SÜPER LOTO

UTESAV
ULUSLARARASI TEKNOLOJİK EKONOMİK VE
SOSYAL ARAŞTIRMALAR VAKFI

ORGANİZASYON KURULU
BAŞKAN: MEHMET DEVELİOĞLU
BAŞKAN YARDIMCISI: YUSUF CEVAHİR
BAŞKAN YARDIMCISI: AHMET DOĞAN ALPEREN

PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ
DR. ŞERİF DİLEK

İÇ TASARIM, BASKI VE CİLT
MAVİ OFSET / SERDAR CANLI

KAPAK TASARIMI
GNG TANITIM / CEYHUN DURMAZ

BASIM YERİ VE TARİHİ
İSTANBUL, ARALIK 2018

ULUSLARARASI TEKNOLOJİK EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR VAKFI
ATAKÖY 7-8-9-10 MAH. ÇOBANÇEŞME E-5 YANYOL CAD. NO.4 BAKIRKÖY/ İSTANBUL /TÜRKİYE
T: 02123953490-91 | F: 02123950001

KUMAR VE TÜREVLERİ RAPORU

MİLLİ PİYANGO / SPOR TOTO / AT YARIŞI / İDDAA
SAYISAL LOTO / HEMEN KAZAN / ŞANS TOPU /
ON NUMARA / SÜPER LOTO

İÇİNDEKİLER

BAŞKANDAN | 9

TAKDİM | 13

GİRİŞ | 17

BİRİNCİ BÖLÜM

SEBEPLERİ VE SOSYAL ETKİLERİ İLE KUMAR | 21

1.1 Örtülü Kumar Çeşitleri: Şans, Bahis ve Talih Oyunları | 27

1.2 Kumar Türevleri: İddaa, Milli Piyango ve At Yarışı Örnekleri | 33

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI ALANDA KUMAR VE TÜREVLERİ | 43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HUKUKİ AÇIDAN KUMAR VE TÜREVLERİ | 53

3.1 Elektronik Ortamda Kumar ve Türevleri ile Mücadelede

Mevcut Durum | 56

3.2 Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın Kumar ve

Türevlerine Yönelik Bakışı | 58

3.3 Uluslararası Alanda Hukuki Uygulamalar | 60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUMAR VE TÜREVLERİNİN TOPLUMSAL ETKİSİ VE

MÜCADELE YÖNTEMİ | 63

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ: TESPİT VE ÖNERİLER | 73

KATKI VERENLER

ABDÜLHAMİT AVŞAR	İSRAFİL KURALAY
AHMET DOĞAN ALPEREN	KERİM ALTINTAŞ
BİLAL ARIOĞLU	MAHMUT EKREM ENSARİ
DR. ERKAN TOPAL	MEHMET AKİF ÖZYURT
DOÇ. DR. NİHAT ALAYOĞLU	MEHMET DEVELİOĞLU
EKREM ŞAHİN	OĞUZ ÖZCAN
ERDAL DERİNDERE	ORHAN ALBAYRAK
ERHAN ÇARDAKLI	ÖMER KARATEMİZ
FATİH UYSAN	ÖMER SERDAR YEŞİL
GÖKHAN YETKİN	SAMİ YILMAZ
HAKAN KURT	SEYYİD MAHMUT NEBATİ
HALUK İMAMOĞLU	ŞEFİK MEMİŞ
HAYATİ BAYRAK	YUSUF CEVAHİR
İSMAİL ŞEN	

TEŞEKKÜR

Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) olarak; Bu çalışmada katkısı bulunan Yeşilay'a, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne, Diyanet İşleri Başkanlığı'na, Prof. Dr. Necmettin Doğan'a ve Dr. Şerif Dilek'e, İslami ve insani açıdan değerlendirmelerinden istifade ettiğimiz; Hayrettin Karaman, Ali Rıza Demircan, Ahmet Hamdi Döndüren ve Ümit Şimşek hocalarımızla birlikte değerli görüşlerini bizlerle paylaşan ve isimlerini sehven paylaşamadığımız tüm katkı verenlere şükranlarımızı sunarız.

Yaptığımız çalışmanın hayırlara vesile olmasını temenni ederiz.

BAŞKANDAN

İçinde bulunduğumuz dönemin “hız çağı” olarak nitelendirilmesiyle, gençler başta olmak üzere günümüz insanı artık her davranışını, hızı temel olarak şekillendiriyor. Bunun en önemli yansımalarından bir tanesini de “hızlı ve kolay yoldan para kazanma, zengin olma” düşüncesinin toplumumuzda yer edinmesinde gözlemliyoruz. Üniversite öğrencisinden profesyonel iş yaşamına yeni adım atan gence, çiftçiden iş insanına kadar hemen her kesimden insanın, belli bir hedef doğrultusunda ter dökerek, zahmet çekerek emek verme düşüncesinden uzaklaştığına üzülerek şahit oluyoruz. Ne yazık ki bu durum, toplumda rutubet etkisi yaparak, onu ileri boyutta çürümeye götürebilecek bir gelişmedir.

“Kumar” başlığı altında tanımlanan şans oyunları ve benzeri araçlar, en fazla talep gören hızlı ve kolay yoldan kazanç sağlama yöntemleri olarak karşımıza çıkıyor. Bugün, özellikle gençler arasında yaygınlaşan bu yöntemlerin, toplum nezdinde “meşrulaştırılma” tehlikesiyle karşı karşıyayız. Dolayısıyla başta sivil toplum kuruluşları olarak bizlerin ve toplumda yönlendirici etkisi olan kesimlerin, bu konuya dikkatle eğilmesi gerektiği kanaatindeyim.

MÜSİAD olarak, kurulduğumuz günden bu yana; her zaman helal kazancın, bu kazancı sağlarken erdemli ve ahlaklı bir yol izlemenin önemine vurgu yaparak, tüm adımlarımızı bu temel kaide çerçevesinde attık. Gelecek nesillere de bu erdemli yolu benimsetmek için var gücümüzle çabalyoruz.

Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) tarafından, titiz bir çalışmayla oluşturulan “Kumar ve Türevleri” isimli elinizdeki raporda, İslâm dini tarafından kati kurallarla yasaklanan kumar ve türevlerinin, toplumsal etkisinin boyutları detaylı şekilde incelenmiştir. Bu değerli raporun, sosyal ve toplumsal gelişim üzerinde son derece olumsuz etkisi olan kumar alışkanlıklarının ortadan kaldırılması noktasında faydalı olacağına inanıyorum.

ABDURRAHMAN KAAAN
GENEL BAŞKAN

TAKDİM

Fertlerin, bağılı buldukları toplumun birer üyesi olarak varlık kazanabilmeleri için, o topluma ait kültürü benimsemeleri gerekmektedir. Zira kültür, bir toplumun tarihsel süreç içerisinde ürettiği maddi ve manevi değerler ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarımını sağlayan vasıtaların tamamını ifade eder. Bu bağlamda fert; içinde yaşadığı toplumun kültürel formlarını özümlediği takdirde toplum içerisinde varlık kazanacak, reddettiği takdirde ise topluma yabancılaşacaktır. Bahsi geçen reddetme ve yabancılaşma hâli toplumun geneline sirayet edebilecek nicelik ve niteliğe ulaştığında ise, büyük ölçekli toplumsal bir tahribat alanı ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, toplumsal bütünlüğü oluşturan yapının temel aktörü olarak bireyin tutum ve davranışları; içinde yaşadığı toplumun, hem maddi hem de manevi anlamda sıhhati için oldukça önem arz etmektedir. Nitekim tarihteki birçok örnek açıkça göstermiştir ki, toplumsal vakıaların kökleri, başlangıçta bireysel olarak nitelenebilecek etkiler neticesinde ortaya çıkmıştır.

Bu minvalde verilebilecek en güzel örneklerden biri; teoride bireysel faaliyet bağlamında değerlendirilen ve “kötü alışkanlıklar” olarak isimlen-

dirilen alkol, sigara, uyuşturucu ve kumar gibi bağımlılıklardır. Toplumun her ferdi, özellikle de gençleri etkisi altına alma tehdidi gösteren kötü alışkanlıklar; fertten toplumun geneline etki edebilen yapıları nedeniyle, kanuni ya da gayri kanuni yollarla hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Eylemsel bağımlılık türlerinden biri olan kumar da; ferdi, aileyi ve toplumu birçok açıdan olumsuz etkilemektedir.

İnternet erişiminin kolaylaşması ve yaygınlaşmasıyla birlikte kumar oynama yaşının 15'e kadar düşmesi aileleri ve çocukları da tehdit eder bir duruma gelmiştir. Kolay yoldan para kazanmanın peşine düşen insan, ahlaki değerlerine zarar vermekte ve toplumsal alandaki statüsünü kaybetmektedir. Şans ve bahis oyunları gibi kötü alışkanlıklar, insanlarda bağımlılık yaparak geri dönüşü çoğu zaman imkânsız maddi ve manevi kayıplara neden olmakta ve başka suçların işlenmesini de tetiklemektedir. Dolayısıyla bireysel gibi görünen kayıplar dar çerçevede kalmamakta, toplumsal alana da sıçramaktadır.

“Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker”i hayatımızın merkezine yerleştirmeyi amaçlayan yüce dinimiz İslâm'ın, kumar ve kumar kategorisine girecek oyunlarla ilgili yaklaşımı bize bu çalışmada yol gösterici bir ışık konumuna sahiptir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerle yasaklandığı sabit olan kumar ve çeşitlerine farklı deliller getirirken, bu alanda hassasiyetle çalışma yapan değerli araştırmacılarımızın bilgilerinden de istifade ettik.

Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) olarak hazırladığımız bu çalışma, hedefleri doğrultusunda emin adımlarla ilerleyen Türkiye'ye ve vatandaşlarına adeta bir virüs gibi yaklaşan bu fiilî bağımlılığa karşı farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir.

UTESAV
MÜTEVELLİ HEYETİ

“Ey iman edenler! (Aklı örten) İçki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”

“Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz?”

(Mâide Suresi 90-91)

GİRİŞ

Tarihi süreç içerisinde bakıldığında kumarın farklı formlarda da olsa toplumsal alanda kendisine yer bulduğu ve günümüze dek bu formları çeşitlendirerek varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Toplumsal ve bireysel açıdan çeşitli sorunlara yol açan kumar olgusu, yaygınlaşarak alanını genişletmiş ve kurumsal bir boyut kazanarak toplumsal bütünlüğü tehdit edici düzeylere varmıştır. Ürettiği sorunlar ile birlikte değerlendirildiğinde, kumar olgusunun bütün boyutlarıyla incelenmesi ve bu konuda ciddi tedbirler alınmasının gerekliliği açık bir biçimde karşımızda durmaktadır. Bu çalışmamızda kumar ve türevleri olarak kavramlaştırdığımız oyunların sebepleri ve etkileri üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışma kapsamında giderek çeşitlendiği gözlemlenen kumar ve türevlerinin günümüzdeki serüvenine göz atılacak, ülkemizde ve uluslararası alanda elde ettiği ciroları değerlendirilecektir. Çalışmadaki bulgular bize kumar ve türevleri olarak tanımlanan bahis, şans ve talih oyunlarının Türkiye ve Batılı ülkelerde toplumsal alanda ne tür olumsuz sonuçlar çıkarttığını da göstermiş olacaktır. Kumar ve türevleri olarak sayılabilecek oyunlara karşı artan ilgi ve bağımlılık ilişkisinin Türkiye’de olduğu kadar dünyada da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkması çalışmayı önemli kılan diğer husustur.

Din olgusunun sosyolojik açıdan ne denli işlevsel olduğu gerçeğinden hareketle raporda kumar ve türevlerinin İslâm dini perspektifinden nasıl ele alındığı da üzerinde durulacak bir husustur. Bu minvalde Türkiye toplumunda söz konusu olgunun ortadan kaldırılması adına İslâm'ın hangi açılardan katkısı olduğu gösterilecektir. Nitekim İslam dininin getirdiği hükümler incelendiğinde kumarın insanların aldatılması, kandırılması, sömürülmesi ve haksız kazanç ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu sebeple raporda sosyolojik açıdan tehdit arz eden bir olgunun aynı zamanda dini yönleri olduğu da gösterilecek ve konunun ne denli önemli olduğu üzerinde durulacaktır. Böylelikle Kuran-ı Kerim'de çalışmadan ve alın teri olmadan haksız kazanç ve haksız kaybedişe sebep olması nedeniyle insanlar arasında düşmanlık ve kin sokabileceği, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoyacağı, toplumun ve ailenin parçalanmasına ve bölünmesine sebep olacağı gerekçesiyle yasaklanan kumarın ne denli önemli bir olgu olduğu da bütün boyutlarıyla görülmüş olacaktır.

SEBEPLERİ VE SOSYAL ETKİLERİ İLE KUMAR

Kumarın özellikle zenginlik, saygınlık, zevk ve eğlence aracı olarak görülmesi birçok insanın bu cazibe peşinde koşmasına yol açmaktadır. Kolay yoldan zengin olmak için sihirli bir formül şeklinde görülen/gösterilen kumar olgusu bütün yönleriyle incelenmeyi hak etmektedir. Kelime anlamına bakıldığında kumar, kolaylık anlamındaki ‘yüsür’ kökünden gelen ‘meysir’ sözcüğü ile ifade edilmektedir. Bağlam açısından bakıldığında “kolay yoldan karşılıksız mal” kazanımı anlamına gelen kumara bu adın verildiği görülmektedir. Kuran-ı Kerim’in Mâide Suresi’nde¹ konu ile ilgili ayete bakıldığında, kazananın kaybedenden bir şey almasının şart koşulması nedeniyle, para ya da maddi yarar karşılığında oynanan her çeşit oyunun ‘meysir’ kapsamında haram olarak değerlendirildiği görülmektedir.²

¹ Kumarın haram kılındığının delili olarak bkz, Mâide, 90-91.

² Necdet Ünal, “Kur’an’da Meysir Kavramı ve Günümüzdeki Bazı Kumar Türlerinin Bu Çerçeve Değerlendirilmesi”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, (2010)

Kumar kavramının çeşitli tanımlara sahip olduğu görülmektedir;

- *Türk Ceza Kanunu* “Kazanç sağlama amacıyla yapılan ve kazananın veya kaybetmenin şansa bağlı olduğu oyunlardır.”³
- *Hayrettin Karaman* “Tarafların ortaya koydukları bir malı veya menfaati, baştan kimin kazanacağı, kimin elde edeceği belli olmayan bir iş ve işlem sonunda -taraflardan- birinin kazanması, alması ve kendine mâl etmesidir.”⁴
- *Ali Rıza Demircan* “Bir tarafın kazanıp diğer tarafın kaybettiği veya kaybedenin kazanana önceden belirlenen bedeli ödediği şans oyunları dizisidir.”⁵
- *Hamdi Döndüren*, “Para veya mal karşılığı oynanan her oyun ve ortak bahistir (kumardır)”⁶
- *Süleyman bin Ahmet El-Milhim*, “Para karşılığı bir tarafın kazanıp diğer tarafın kaybettiği olumlu sonuç verip-vermeyeceği belli olmayan veya kaybedenin kazanana önceden belirlenen bedeli ödediği şans oyunları dizisidir.”⁷

Yukarıdaki tanımlamalardan yola çıkıldığında kumarın özünde kaybeden tarafın kazanan tarafa önceden belirlenen ödemeyi yapması sonucu çıkmaktadır. Aynı zamanda farklı isimlerle anılan kumar ve türevlerinin fazla olması, birçok oyunun kumar vasıtası kılınabileceğini göstermektedir. Ancak, kumar olarak adlandırılacak olan vasıtaların kullanımı değil; onlar aracılığıyla kazanca ve kayba konu olan işlemlerdir. Kendisiyle kumar oynanan bazı nesnelere ve işlerin haram olarak nitelenmesi, onların yaygın kumar aracı olarak bilinmesinden gelmektedir. Bir şeyin kumar sayılması için, amacının şansa bağlı bir iş veya işlem sonunda bir mal veya para kazanmak olmalı ve sonucunun önceden bilinmemesi gereklidir.

3 (TCK.m.228/4).

4 Hayrettin Karaman, Uzman Görüşü, 2017.

5 Ali Rıza Demircan, Uzman Görüşü, 2017.

6 Hamdi Döndüren, Uzman Görüşü, 2017.

7 Süleyman bin Ahmet El Milhim, *Kumarın Gerçeği ve Ahkâmları*, (Kunûz İşbilya, Riyad: 2008).

Kumar oyunları; genellikle bir kazananın/gülenin, ancak pek çok kaybedenin/ağlayanının olduğu bir muhteviyatı kendi içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan durum, kumar ile kaybedenin yüzlerce ya da binlerce olduğu ancak kazananın yalnızca birkaç kişiden müteşekkil olduğudur. Kumar yaygınlaştıkça toplumsal zararları artar, çalışmanın yerini tembellik alır, iş hayatında verim düşer. Bunlar ile birlikte kumar oluşturduğu yan etkileri itibarıyla içki, yalancılık, hırsızlık, hırs, kin, intikam ve cinayet gibi kötülükleri de beraberinde getirir.

Kumar oyunları; genellikle bir kazananın/gülenin, ancak pek çok kaybedenin/ağlayanının olduğu bir muhteviyatı kendi içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan durum, kumar ile kaybedenin yüzlerce ya da binlerce olduğu ancak kazananın yalnızca birkaç kişiden müteşekkil olduğudur. Kumar yaygınlaştıkça toplumsal zararları artar, çalışmanın yerini tembellik alır, iş hayatında ve-

rim düşer. Bunlar ile birlikte kumar oluşturduğu yan etkileri itibarıyla içki, yalancılık, hırsızlık, hırs, kin, intikam ve cinayet gibi kötülükleri de beraberinde getirir.⁸ Bu kapsamda işlenen ve teşebbüs edilen suçlar içerisinde kumarın tetiklediği vakaların sayısı hiç azımsanmayacak derecededir. Nitekim özünde emek olmaksızın kolay kazanç sağlayan kumar ve türevleri olan oyunlardan toplanan paraların bir kısmının hayırlı işler için sarf edilmesi gerekçesi bile İslâm’a göre uygun değildir. İslâm dini; damla damla da olsa -alın teriyle- helalinden ve insanlara verilen hizmet ve/veya mal karşılığında onların gönül rızasıyla verdiklerini değerli ve “helal” olarak nitelendirmektedir. İslâm, önce niyette bir ibadet şuuru olmasını, ayrıca istenmeyen kayıplarla değil, gönüllü bağışlarla hayırlar yapılmasını tercih etmektedir.⁹

Kumarın sosyal etkileri, üzerinde durulması gereken mühim bir meseledir. Toplum nezdinde “fiili bağımlılıklar”, kimyasal bağımlılıklardan farklı bir bağımlılık olarak değil, “kötü alışkanlık” olarak değerlendirilmektedir. Toplumca kötü ve vazgeçilmesi gereken bir alışkanlık olarak

8 Hamdi Döndüren, Uzman görüşü, 2017.

9 Hayrettin Karaman, Uzman görüşü, 2017.

tanımlanan kumarın; “şans”, “talih” ya da “bahis oyunu” gibi daha kabul edilebilir ve masum görünen isimlere büründürülmesi; bu yolla kumar oynayanların, oynadıklarını kumar olarak algılamasını engellemektedir. Dünyaya çapında pek çok ülkede kumar, devlet eliyle ya da yasal altyapısı oluşturulmuş ulusal ya da yerel organizasyonlar aracılığıyla oynatılmaktadır. Hiç şüphesiz bu sebepler kumarın sosyal anlamda daha kabul edilebilir ve daha az tehlikeli olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Toplum tarafından kabul edilebilir olması kumar davranışının artmasına ve bağımlılığa dönüşmesine ciddi anlamda zemin hazırlamaktadır. Çünkü bir bağımlılığın toplum tarafından kabulü ne kadar yaygınsa bağımlılığın artma oranı da o kadar yüksektir. Kumar ve türevlerinin alkol veya madde bağımlılıklarından daha az tehlikeli olarak değerlendirilmesi ise bağımlı düzeyde kumar oynamanın alınabilir bir risk olarak görülmesine sebep olmaktadır.¹⁰ Ancak kumar ve türevleri esasında içki ve uyuşturucu ile eşdeğer bağımlılık yapmakta ve etkileri yüksek dozajlı olmaktadır.

Kumarın ana sebebi, Allah'a ve onun rızık vericiliğine ve egemenliğine dair bilgi, bilinç ve iman yetersizliğidir.

Kumarın ana sebebi, Allah'a ve onun rızık vericiliğine ve egemenliğine dair bilgi, bilinç ve iman yetersizliğidir.

Allah bütün varlıkların yaratıcısıdır. O, bilimsel tahminlere göre on milyonu aşkın canlı türünün ancak katrilyonlarla ifade edilebilecek tekilerinin yaşamları için muhtaç olacakları nimetleri yaratmıştır. Rızıkını arama ve sağlama bilgisi de her canlı varlığın benliğine kodlanmıştır. İradeli varlıklar olan insanların rızıkı belirlenmiş, rızıkını doğal yollarla arayan her canlı gibi çalışan her insana da rızıkına ulaşma yolları gösterilmiştir. Takdir edilen rızıkına ulaşamayacak olan engellilere yardım da Rabbimiz tarafından toplumsal görevimiz kılınmıştır.

İnsanların rızık kaynaklarına uzanan sömürücülerle mücadele de Müslümanın vazifeleri arasındadır. Ruhi ve fizikî özelliklerimiz ile yara-

¹⁰ Mehmet Dinç, “Küçümsenen Büyük Tehlike Kumar ve Şans Oyunları”, *Yeşilay Dergisi*, (Ağustos 2014), Sayı: 967, s.23.

tıldığımız coğrafya ve yenilen, içilen, giyilen, kullanılan ve yararlanılan şey anlamına gelen rızıkların miktarı belirlenmiştir. Topluma zarar verecek kumar gibi kazanç yolları da yasaklanmıştır. Bir diğer anlatımla; çalışsa da, her insan yeterinden fazla kazanıp zengin olamayabilir. İnsan çalışacak ve meşru yollarla kazanabildiği ile yetinecektir. Dünya mutluluğunun yanı sıra, ölüm ötesi hayatının saadeti de buna bağlıdır. Yukarıda özetlenen bilgi ve bilinçten yoksun olan insanlar kumara yatkın hale gelirler. Şüphesiz çevrenin özendirici etkisi de kişilerin kumara olan eğilimini kamçılar. Eğer helâl ve haram inancı da yoksa başkalarının kaybı üzerinden kazanmaya şartlı vicdan yoksunu kumarcılar oluşur.¹¹ Bu bağlamda çevre ve toplum etkenlerinin, bireyin kumarı alışkanlık haline getirmesine etkisi göz ardı edilmemelidir.

Öte taraftan kumarın insan sağlığı açısından etkileri incelendiğinde farklı yansımaları görülmektedir. Kumar ba-

Kumar bağımlılığı psikiyatrik bir hastalıktır.

ğımlılığı psikiyatrik bir hastalıktır. Kumar bağımlısında, diğer madde bağımlılıklarından bağımsız olarak sosyal hayatta, bedende, bilinçte veya davranışta dışarıdan birinin fark edebileceği bir değişim oluşmamaktadır. Bu nedenle fark edilmesi zor ve saklaması kolay olduğundan bu tür bağımlılık saklı bağımlılık olarak da geçer. Kumar oynayanlar bu boyutu ile patolojik ve problemlili kumar oynayanlar olarak ikiye ayrılır. Patolojik ve problemlili kumar oynamada kontrolün kaybolması, aile ve iş hayatında kumar kaynaklı sorunlar yaşanmasına başta yalancılık olmak üzere kumarda kaybettiğinin peşine düşme, hırsızlık gibi kötü huy ve davranış özelliklerine sebebiyet vermektedir. Patolojik kumar oynama ile problemlili kumar oynama arasındaki fark ise, tamamen tanı ayrımı ile ilgilidir. Yani; kumar on tanı kriterinden beşini karşılaması halinde patolojik kumar oynama olarak, üçünü karşılaması halinde problemlili kumar oynama olarak adlandırılır. Bahsedilen söz konusu on kriter aşağıdaki gibidir:¹²

¹¹ Ali Rıza Demircan, *Uzman Görüşü*, 2017.

¹² Dinç, *Küçümsenen Büyük Tehlike Kumar ve Şans Oyunları*, s.22.

1. Zihin meşguliyeti
2. Tolerans
3. Geri çekilme belirtileri önemli ilişkiler
4. Kaçış
5. Peşine düşme
6. Yalan söyleme
7. Yasa dışı eylemler
8. Zarar görmüş
9. Bailout¹³
10. Kontrol kaybı

Kumarın sosyal etkileri boyutunun yanı sıra bağımlılığının da belli seviyeleri mevcuttur. Kumar bağımlılığı sıfırdan üçe kadar dört seviyede derecelendirilmektedir. Sıfır seviyesi hayatında hiç kumar oynamayanları tanımlamaktadır.

- **Birinci seviye**, sosyal oyuncuları ya da boş vakitlerinde oynayanları tanımlar. Kumar oynayanların çok büyük bir bölümü bu seviyededir ve bu oynama hayatta herhangi bir problem oluşturmamaktadır. Bu kişilerin oynadığı oyun türleri arasında tavlâ, okey ve kâğıt vb. kahvehanelerde oynanan oyunlar sayılabilmektedir.

- **İkinci seviye**, kumar oynamaya bağlı bazı problemler yaşamaya başlayan kumar oyuncularına karşılık gelir. Bu seviyedekiler için riskli kumar oynama ve problemler kumar oynama tanımları da kullanılır.

- **Üçüncü seviye**, kumar oynamaya bağlı ciddi sorunlar yaşamaya başlayan kumar oyuncularına karşılık gelir. Bu seviyedekiler genelde yukarıdaki patolojik kumar tanımlarını karşılarlar.

Yukarıdaki kriterlerden anlaşılacağı üzere kumar, insanı tembelleğe sürüklediği gibi çalışma gücünü yok edip insanlar arasına kin ve düşman-

¹³ Kurtarma olarak tanımlanan Bailout, kumar oynayan kişinin yaşadığı mali sıkıntılardan kurtulması için etrafındakilere güvenmesi durumu anlamına gelmektedir.

lık sokan haksız bir kazanç yoludur. Fert ve toplum hayatında kapanması zor yaralar açan kumarın her türüsü İslâm dininde yasaklanmıştır. Kumar, İslâm'ın ahlakına ve tasarladığı insan anlayışına aykırı unsurları ihtiva etmektedir. Bunların başında ümit ve hayal gelir ki, kumar oynayan insanlar kazanacağı o günü beklerken devamlı boş hayaller kurar ve o gün gelip kazanamadığında ise hayalleri yıkılır. Her ay, gün, saat ya da dakika kumar müptelası için ruh, zihin ve beden sağlığında bozulmaları ortaya çıkartmaktadır.¹⁴ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

“Aranızda mallarınızı haksız sebeplerle ve batıl yollarla yemeyin.” (Bakara, 2/188; Nisâ, 4/29). “Ey inananlar, içki, kumar, putlar ve fal okların şüphesiz şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan kaçın ki kurtuluşa eresiniz. Şüphesiz şeytan içki ve kumar yüzünden aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister.” (Mâide, 5/90, 91)

1.1. ÖRTÜLÜ KUMAR ÇEŞİTLERİ: ŞANS, BAHİS VE TALİH OYUNLARI

Kumarın çeşidi olarak günümüzde şans, bahis ve talih oyunları sayılabilir.

Kumarın çeşidi olarak günümüzde şans, bahis ve talih oyunları sayılabilir. Bunlar arasında ön plana çıkan şans; kişinin bilgi ve emeğinden çok rastlantı sonucu elde ettiği elverişli durumu ifade eder. Bir olayın olabilirliği olarak tanımlanan şans, genelde hiç kimsenin inisiyatifine bağlı olmayan olaylarda sonucun lehimize sonuçlanma durumu olarak da değerlendirilir. Şans kelimesi Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde rastlantıların düzenlediğine, insanlara iyi ve kötü durumlar hazırladığına inanılan doğaüstü güç, kut, baht, talih ve felek anlamlarına gelmektedir. Şans oyunları kapsamında piyango, sayısal loto ve hemen kazan oyunları değerlendirilebilir. Ayrıca benzer oyunların neler olduğunun anlaşılabilmesi konusunda, bu oyunların temel ve ortak özelliklerinin ortaya konulması; bunun için de mevzuatta bu oyunlar için yapılmış olan tanımlara başvurulması gerek-

¹⁴ Hayrettin Karaman, Uzman görüşü, 2017.

mektedir.¹⁵ Buna göre *Piyango*; bastırılmış numaralı biletlerin satılarak, adet ve tutarları önceden belirlenmiş ikramiyeleri kazanacak numaraların belirli günde çekilecek kura ile saptanması esasına dayanan şans oyunu anlamına gelmektedir. *Sayısal Loto*; belirli bir rakam grubu içinden çekilecek kura sonunda saptanan adetlerde rakamların bilinmesi halinde ikramiye verilmesi esasına dayanılarak tertiplenen şans oyununu ifade etmektedir. *Hemen Kazan* ise, belirli ikramiyeleri ihtiva eden özel biletlerin üzeri kapalı kısımlarının kazanarak ikramiyeyi gösteren sayı veya işaretin çıkarılması suretiyle oynanan şans oyununu ifade etmektedir.¹⁶

Bütün şans oyunları başlangıçta eğlenmek ve vakit geçirmek için oynansa da, insan kazandıkça kazanma zevki ve hırsı için tekrar oynamaya devam eder. Kaybettikçe, kayıplarını çıkarmak için yine oynar, sonunda kumarbaz olur. Her şeyini kumarda kaybeden, nesi varsa satan ve kumara yatıran, bütün ömrü sefalet içinde geçen, ailesini (eşini ve çocuklarını) mahveden kumarbazların başlangıçta kumara bir eğlence gözü ile baktıkları unutulmamalıdır.

ve çocuklarını) mahveden kumarbazların başlangıçta kumara bir eğlence gözü ile baktıkları unutulmamalıdır.¹⁷

Diğer bir kumar türevi olan bahis oyunları terimi “herhangi bir olayın sonucunun ya da nasıl gelişeceğinin önceden tahmin edilmesi esası üzerine oynanan/oynatılan ve sonucunun kısmen iştirakçinin becerisine kısmen

15 Kamu Kurumu ve Kuruluşları ile Diğer Kişiler Tarafından Gerçekleştirilen Talih ve Şans Oyunları ile Yarışlara İlişkin 2006 ve 2007 Yılları Faaliyetlerinin Denetimi ile Söz Konusu Faaliyetlerden Kamu Hizmetlerine Ayrılan Payların Değerlendirilmesi, (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu, Ankara: 2009), s.6-8.

16 320 s. KHK; m.2.

17 Hamdi Döndüren, Uzman görüşü, 2017.

de tesadüfe bağlı olduğu; doğru tahminde bulunan iştirakçilerin, belirlenmiş kurallar çerçevesinde hesaplanan/tespit edilen ikramiyeyi kazandığı oyunlar” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁸ Yukarıda açıklandığı üzere, toplam ikramiye tutarının sabit olduğu ve bu ikramiye tutarının, kazanan bütün iştirakçiler arasında paylaştırıldığı türden bahis oyunlarına **müşterek bahis** denilmektedir. Her bir iştirakçinin kazanması halinde ne kadar ikramiye kazanacağını, o iştirakçi tarafından oyuna yatırılan tutarın önceden belirlenmiş bir katsayı ile çarpılması suretiyle hesaplandığı; kaç iştirakçinin doğru tahminde bulunduğu, iştirakçi başına ödenecek ikramiye tutarını; dolayısıyla, ödenecek toplam ikramiye tutarının önceden bilinebilmesinin mümkün olmadığı türden bahis oyunlarına ise sabit ihtimalli bahis oyunları denilmektedir.

Sanal ortamda, beceri veya şansa dayanan fiş, jeton veya para ile bir kasaya karşı veya oyun makinelerinden oynanan oyunlar da talih oyunları olarak adlandırılmaktadır.¹⁹ Şans oyunları ve bahis oyunlarında oyuna iştirak karşılığında bir bedel (para) ödenmektedir. Ancak, bu oyunlarda para, oyunun doğrudan bir aracı olmayıp oyun aracı olan bilet ve/veya kuponun yatırılması (oyuna iştirak) karşılığında ödenmektedir. Talih oyunlarında ise para (veya para ile satın alınan fiş ya da jeton), doğrudan doğruya oyuna sürülmekte ve paranın bizzat kendisi oyunun bir aracı olarak kullanılmaktadır. Talih oyunlarının diğer bir özelliği de “oyun araç ve gereçleriyle bir kasaya karşı veya oyun makinelerinde” oynanmalarıdır. Bu husus, talih oyunlarını diğer oyunlardan ayıran en önemli unsurdur. Bu ifadeden, bir oyunun “talih oyunu” olarak kabul edilebilmesi için bu oyunun ya bir kasaya karşı ya da bir makineye karşı oynanması gerektiği sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu açıklamalar çerçevesinde talih oyunları, “sonucu kısmen ya da tamamen iştirakçinin şansına (tesadüfe) bağlı olan ve oyunların oynatılmasına yer veya imkân sağlayan işletmeye karşı oynanan oyunlar” şeklinde tanımlanmaktadır.²⁰

18 “Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu”, s.8-12

19 320 s. KHK; m.2.

20 “Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu”, s.12-4.

UZMAN GÖRÜŞÜ:

Yüce Dinimiz İslâm, kişinin ve yakınlarının değişik şekillerde zarara uğramasına yol açan ve kumar sınıfına dâhil olan her türlü oyunu haram kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz, "Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar) ve şans okları birer şeytan işi pisliktir. Onlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan, şarap ve kumar yolu ile aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak istiyor. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?" (el- Mâide 5/90-91) buyurmaktadır.

İslâm Dini, kumarı yasaklarken, belirli türlerini değil, götürdüğü sonucu esas almıştır. Bu itibarla, Müslümanların Kur'an ve Sünnet'te ilke olarak geçen "kumar yasağını" her devir ve dönemde kendi şart ve toplumlarına göre yeniden ele almaları ve yorumlamaları gerekir. Buna göre; bir kumar aracı haline getirilen veya son zamanlarda icad edilerek bir kumar çeşidi olarak ortaya çıkan uygulamalar da dinimizin yasakladığı ve büyük günahlardan saydığı kumar kapsamında ele alınmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde kumar, kumardan elde edilen kazanç ve kumar olma ihtimali bulunan oyun ve eğlence türleri yasaklanırken kumarı özendirici, teşvik edici söylem ve davranışlar da kınanmıştır. Bu çerçevede Allah Resûlü, "...Kim arkadaşına, "Gel seninle kumar oynayalım" derse (harama ön ayak olduğu için pişman olup) derhâl sadaka versin!" (Buhârî, Tefsîr, (Necm) 2) buyurmuş, böylece kumara davet etmenin dahi müeyyidesi olduğuna işaret etmiştir.

Müslümanların elbette eğlenmeye ve hoşça vakit geçirmeye ihtiyacı vardır. İnsan, melek ya da bir robot değildir. Ancak, eğlenirken meşruiyet çizgisini aşmamak ve kumara bulaşmamak esastır. Dini hassasiyet sahibi olan insanların bu çizgiyi ihlal etmeme gayreti içinde olmaları gerekir. Zira insanın tabii ihtiyaçlarının hepsi, dinimizin oldukça geniş tuttuğu helaller dairesi içinde rahatlıkla karşılanabilir.

Öte yandan kumar ve kumar kabilinden olan birçok eğlence ve oyun, işsizliğin, fakirliğin, vatandaşlar arası eşitsizliğin olduğu toplumlarda âdeta bir umut sömürsü olarak kullanılmaktadır. Hatta zamanla salgın bir hastalık halini almakta, her defasında, insanlara büyük zararlar getiren bir felaket olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa Müslümanın kazancı şansa ve tesadüfe bağlı olmayıp, çabasının ve alın terinin ürünü olmalıdır. Nitekim bir âyette, "İnsan için ancak çalıştığı vardır." (en-Necm 53/39) buyurulmaktadır. Rasulullah Efendimiz (sas) de "Kesinlikle hiç kimse kendi el emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir... (B2072 Buhârî, Büyü', 15) buyurarak aynı hakikati beyan etmiştir." Dolayısıyla kumar ve kumar kabilinden yollarla elde edeceğini umduğu dünyahklar üzerine hayaller kuranlar; hem helal yolla elde edebilecekleri birçok nimeti kaçıracaklar, hem de harama bulaşmanın vebalini yüklenmiş olacaklardır.

Kumardan elde edilen kazanç helâl olmadığı gibi kaybedilen paranın her kuruşunda da çoluk çocuğun, fakirlerin ve toplumun hakkı vardır. Ayrıca kumar; içki, yalancılık, hırs, kin, intikam, cinayet gibi kötülükleri de beraberinde getirir. Aile hayatında düzensizliklere, anlaşmazlıklara, ihmellere sebep olur. Kumar yüzünden, onuru çiğnenen, malı-mülkü heba olan, çaresizlik içinde türlü zorluklara düşen pek çok kişi vardır. Ayrıca kumar sonrası yaşanan mahcubiyet, üzüntü, pişmanlık, hırs ve intikam duyguları kişileri birbirine düşürmekte ve söz konusu huzursuzluk bütün topluma taşınmaktadır. Parasıyla beraber vaktini, enerjisini, olumlu ve yapıcı duygularını da kaybeden kişi, kendine yazık ettiği gibi çevresine de zarar vermektedir. Dolayısıyla masum gibi görünen küçük bir bahis oyunundan, çeşitli isimler altında kurumsallaşan ve binlerce insanın katılımıyla gerçekleştirilen şans oyunlarına kadar her türlü kumarı ve çeşidini tasvip etmek mümkün değildir. Bu tür uygulamalardan elde edilen gelirin birtakım faydalı işlere harcanması da bunların dinen haram olduğu hükmünü değiştirmez.

Eğlenmek ve vakit geçirmek için başlanan oyunlar çoğu kere ilerleyen süreçlerde bağımlılığa ve hırsla dönüşerek kişiyi adeta esir alır. Böylece insan, kumarın girdabında kaybolur. Dolayısıyla haram kılınan, insanın en kıymetli hazinesi olan zamanını çalan her şeyden uzak durmak gerekir.

Sonuç olarak kumar, fert, aile, toplum ve ekonomik alanda yıkıcı etkilere, onarılmayacak tahribatlara sebep olmaktadır. Sözü edilen olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için; insanları bireysel ve toplumsal yarı olan helal ve nezih uğraşlara yönlendirecek, herhangi bir şekilde zarara yol açmayacak meşru oyun ve eğlenceler yapılabilmesine zemin hazırlayacak etkili tedbirler hayata geçirilmelidir. Yine toplumda ve medyada kumara özendirici unsurlar olmamalıdır. Başta anne-babalar olmak üzere bütün sorumluluk sahipleri ve toplumun bütün fertlerinin kumar ve diğer bütün kötü alışkanlıklar konusunda oldukça duyarlı ve hassas olmaları hayati önem taşımaktadır.

Kumarın her açıdan insanı tüketen ve zarar veren bir alışkanlık olduğu konusunda seferberlik ruhuyla bilinçlendirme çalışması yapılmalıdır.

PROF. DR. ALİ ERBAŞ
DİYANET İŞLERİ BAŞKANI

1.2. KUMARIN TÜREVLERİ: MİLLİ PİYANGO, AT YARIŞI VE SPOR TOTO

Türkiye’de devlet kontrolü altında şans, bahis ve talih oyunları altında üç önemli kurum çeşitli oyunlar düzenlemektedir. Kumarın farklı türevleri olarak tanımlanan bu oyunları Milli Piyango İdaresi, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı organize etmektedir.

Türkiye’de devlet kontrolü altında şans, bahis ve talih oyunları altında üç önemli kurum çeşitli oyunlar düzenlemektedir. Kumarın farklı türevleri olarak tanımlanan bu oyunları Milli Piyango İdaresi, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor

Toto Teşkilat Başkanlığı organize etmektedir. Milli Piyango İdaresi her ne kadar isminde sadece piyango ibaresini barındırsa da Milli Piyango, Sayısal Loto, Şans Topu, On Numara, Süper Toto ve Hemen Kazan adı altında çeşitli oyunlar düzenlemektedir. Milli Piyango İdaresi’nin 2017’de bu oyunlardan toplam geliri **3,7 milyar TL** olmuştur.²¹ Halk arasında Altılı Ganyan olarak bilinen at yarışlarını ise Türkiye Jokey Kulübü düzenlemektedir. Bahse konu kurumun 2017’de at yarışları ve müşterek bahislerden elde ettiği toplam geliri **5 milyar TL** olarak gerçekleştirmiştir.²² Diğer bir önemli kurum Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı Spor Toto Teşkilat Başkanlığı ise spor müsabakaları üzerinde yürütülen tahmin oyunlarını düzenlemektedir.

Bu kurumların 2017’de toplam gelirleri 17,8 milyar TL’ye ulaşırken dağıttıkları ikramiye bedeli 10,9 milyar TL ile sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda şans, bahis ve talih oyunları sonucunda dağıtılan ikramiye tutarından çok daha fazlası bu kurumların kasalarında kalmaktadır.

Teşkilatın düzenlediği İddaa ve Spor Toto oyunlarından **9,1 milyar TL** toplam geliri bulunmakta ve diğer iki kurumun önünde yer almaktadır.

Bu üç büyük işletmenin toplam gelirine karşılık dağıttıkları ikramiye tutarları; Milli Piyango İdaresi’nin 1,3 milyar TL, Türkiye Jokey Kulübü’nün 4,3 milyar TL ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı’nın 5,3

²¹ Milli Piyango İdaresi, “2017 yılı Faaliyet Raporu”, s.19.

²² Türkiye Jokey Kulübü, “2017 yılı Çalışma Raporu”, s.8.

milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu kurumların 2017’de toplam gelirleri 17,8 milyar TL’ye ulaşırken dağıttıkları ikramiye bedeli 10,9 milyar TL ile sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda şans, bahis ve talih oyunları sonucunda dağıtılan ikramiye tutarından çok daha fazlası bu kurumların kasalarında kalmaktadır. Bunların yanı sıra sanal ortamda ‘sanal bayi’ olarak tanımlanan çeşitli şans ve bahis oyunları bulunmaktadır.²³

1.2.1. BAHİS, ŞANS VE TALİH OYUNLARINA BAKIŞ

Milli Piyango

Piyango, bir grup insan arasında çekilişle para ya da ödül dağıtımını sağlayan bir şans oyunudur. Ortaya konan ödül için bilet satılmasına ve bu biletler arasında yapılan çekilişle ödül kazananın belirlenmesine dayanır. Katılımı belirlemede kayıt sistemi ya da numaralı bilet satış yöntemi uygulanır. Oyuncular genellikle biletlerinde yer alan numaraların isabet oranına göre ikramiye almaya hak kazanırlar.²⁴ Her ne koşulda (devlet eliyle yahut özel sektör) oynanırsa oynansın piyangoya karşı İslâm’ın bakışı değişmez ve haksız kazanca girdiği için hükmü haramdır. Piyangoda toplanan paranın bir kısmının hayırda kullanılması da hükmü değiştirmez. Çünkü bu paraların sahiplerinin böyle bir niyetleri bulunmamakta ve yapılanlar onların adına geçerli olmamaktadır. Böylesi bir sürece aracılık eden devlet de kamusal faydayı sağlamak için kumarı bir araç olarak görmemeli, bunu meşru yollardan toplayacağı gelirler yoluyla yapmalıdır.²⁵ Milyonlarca kişiden toplanan paralar, yapılan çekiliş sonucunda az sayıda kişilere verilmekte diğerlerinin paraları boşa gitmektedir. Her oynayan kazanmayı beklemekte ve bunun için oynamakta, para kendilerine çıkmayanlar ise kahrolmakta ama yine de alışkanlık ve ümit sebebiyle oynamaya devam etmektedirler.

Milli Piyango İdaresi’nin 2017’deki şans oyunlarından elde ettiği toplam geliri 3,1 milyar TL iken yalnızca 1,3 milyar TL’lik kısmı ikramiye

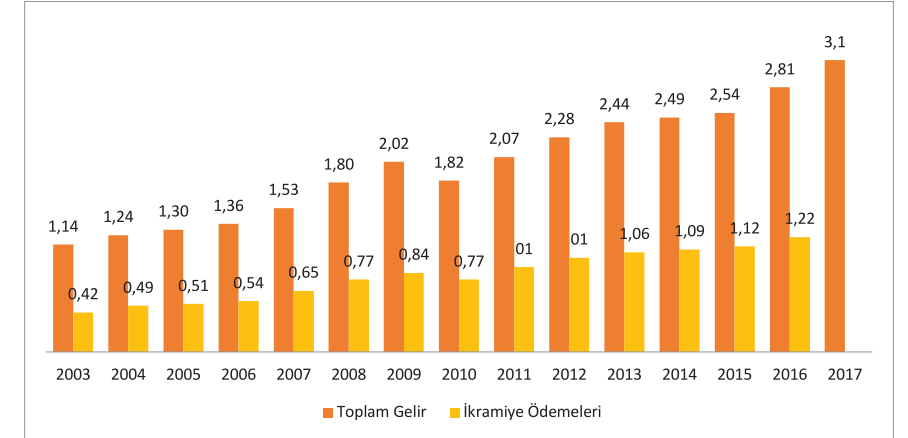
²³ Örnek olarak bilyoner.com, nesine.com, misli.com, oley.com gösterilebilir.

²⁴ İrfan Ertürk, “İslâm Hukuku Açısından Şans Oyunları ve Piyango”, (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008), s.42.

²⁵ Hayrettin Karaman, Uzman Görüşü, 2017.

ödemesine gitmiştir. Kurumun 2017’deki gelir ve giderine bakıldığında hazineye 740,2 milyon TL, kamuya 653,9 milyon TL pay aktarıırken bayi komisyonları ve aracılık giderlerine 258,4 milyon TL, faaliyet ve işletme giderlerine 135 milyon TL aktarılmıştır.²⁶ Aşağıdaki tabloda Milli Piyango İdaresi’nin yıllara göre elde ettiği toplam geliri yer almaktadır. Tabloda gösterildiği üzere kurumun 2003-2017 arasında sürekli yukarı doğru artış gösteren (2010 hariç) bir geliri mevcuttur. Bu yıllar arasında idarenin 27,5 milyar TL’ye yaklaşan toplam gelire karşılık kazananlara yalnızca 12,9 milyar TL ikramiye dağıtılmıştır. Bu durum özünde kumarın türevleri adı altında oynatılan oyunlar sonucunda insanların kurdukları hayallerinin gerçekçi olmadığını net bir şekilde göstermektedir.

GRAFİK 1. MİLLİ PİYANGO İDARESİ ŞANS OYUNLARI TOPLAM GELİRİ VE İKRAMIYE ÖDEMESİ (MİLYAR TL)

KAYNAK: MİLLİ PİYANGO İDARESİ, “FAALİYET RAPORLARI”.

²⁶ Milli Piyango İdaresi, “2017 Yılı Faaliyet Raporu”, s.19.

TABLO 1. ŞANS OYUNLARININ TÜRLERİNE GÖRE YILLIK GELİR DAĞILIMI (MİLYON DOLAR)

YILLAR	SAYISAL LOTO	PİYANGO	HEMEN KAZAN	TOPLAM
2003	743.181	234.346	66.175	1.043.702
2004	820.284	254.308	97.140	1.171.732
2005	834.777	258.046	136.839	1.229.662
2006	867.832	279.404	153.709	1.300.945
2007	965.651	342.952	156.905	1.465.508
2008	1.241.129	355.471	137.266	1.733.866
2009	1.437.320	402.534	110.163	1.950.017
2010	1.242.942	430.542	87.968	1.761.452
2011	1.406.988	489.520	116.878	2.013.386
2012	1.485.947	558.123	170.973	2.215.043
2013	1.557.989	606.693	202.310	2.366.992
2014	1.563.632	648.646	203.285	2.415.563
2015	1.563.805	685.268	214.748	2.463.821
2016	1.762.334	735.791	227.104	2.725.229
2017	2.030.087	804.414	243.979	3.078.480
Toplam Gelir	19.523.898	7.086.058	28.935.398	28.935.398

KAYNAK: MİLLİ PİYANGO İDARESİ, "FAALİYET RAPORLARI".

Milli Piyango İdaresi'nin 2017'deki konsolide gelirlerinin şans oyunları toplam satışının yüzde 66'sı sayısal oyunlardan, yüzde 26'sı Piyango'dan ve yüzde 8'i ise Hemen Kazan oyunlarından elde edilmiştir. Bu yıllar arasında Milli Piyango İdaresi'nin şans oyunlarından toplam geliri 28,93 milyar TL olmuştur. Kurumun gelirlerinin üçte birinden fazlası ile en fazla gelir getiren Sayısal Loto'yu Piyango ve Hemen Kazan izlemektedir.

At Yarışı

At yarışı, jokey ismi verilen biniciler ile koşu müsabakasına giren atların yarışma sonuçlarının tahmin edilmesi üzerine oynatılan bir oyundur. İkramiye, yarışların sonuçlarını doğru tahmin eden oyuncular arasında paylaşılmaktadır. Resmi olarak at yarışları müşterek bahisler olarak geçmektedir. Küresel krizde uluslararası alanda at yarışları bahisleri gerileme kaydederken ilginç bir şekilde 2017'de Türkiye'de at yarışları müşterek

bahisleri yüzde 12,75 oranında artış göstermiştir.²⁷ Bunu destekleyecek bir şekilde uluslararası alanda Türk atçılığının etkili olduğu belirtilmekte, Avrupa'da 5. sırada ve dünyada 10. sırada yer alarak dikkat çekmektedir.²⁸ Bağımsız bir denetleme şirketi tarafından Türkiye'de yarış atçılığı, binicilik ve geleneksel atlı sporları olmak üzere sektörün üç ana faaliyet kolunun oluşturduğu ekonomik etki ve sektör büyüklüğü analizi yapılmıştır. Araştırmaya göre Türk Soy Kütüğüne kayıtlı safkan 42 bin atın değerlendirilmesi sonucunda, ekonomiye yıllık 2,3 milyar TL ve devlet bütçesine 1,2 milyar TL olmak üzere toplam 3,5 milyar TL bir katkı sunduğu vurgulanmıştır.²⁹

At yarışlarının ekonomi için oluşturduğu katkı bir tarafa İslâm'ın at yarışlarına yönelik bakışı kumarın bir türevi şeklindedir. Bu alanda İslâm'ın vurgulamalarını dikkate aldığımızda at yetiştirmek ve satmak helâldir. Hatta kişi yarış atı yetiştiriciliği yapabilir. Bizatihi at yetiştirilmesi ile de Hz. Peygamberimizin (s.a.v.) birçok teşvik edici hadisleri vardır. Ancak atın kumar içeren at yarışlarına sokulması için yetiştirilip kiraya verilmesi veya satılması günahla yardımlaşma olarak görüldüğünden haram sayılmaktadır. Yetiştirilen atın kiraya verildikten veya satıldıktan sonra kumara aracılık yapan yarışlara sokulması ise yetiştiren kişiyi sorumlu ve günahkâr kılmaz.³⁰

İddaa

İddaa, başta futbol olmak üzere, basketbol, voleybol, boks ve tenis gibi sportif müsabakaların sonuçlarının tahmin edilmesine yönelik bir şans oyunudur. İddaa üzerine yapılan bir çalışma oyuncularının yüzde 90,7'sinin erkekler ve yüzde 9,3'ünün kadınlardan oluştuğunu ayrıca oyuncularının yaş ortalamasının 27 olduğunu ortaya koymuştur. Grafik 2'de söz konusu dağılımın yaş aralığı mevcuttur. Buna göre İddaa oynayanların yarısından fazlası 18 ile 27 yaş aralığındaki kişilerden oluşmaktadır.

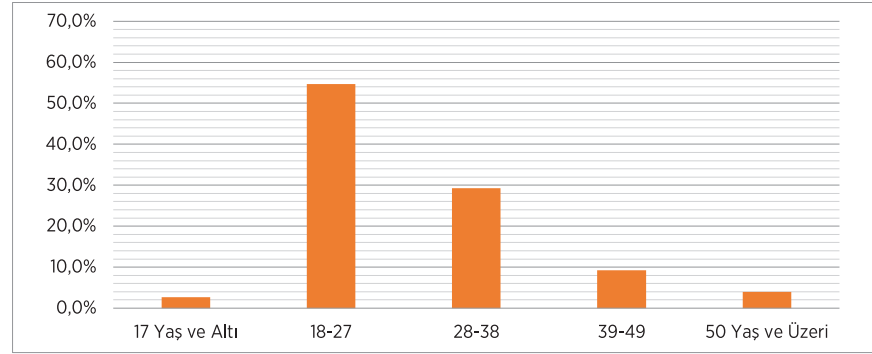
27 Türkiye Jokey Kulübü "2017 yılı Çalışma Raporu", s.8.

28 Fahri Sarrafoğlu, "Kumar Oynatmada Türkiye Dünya Üçüncüsü", *Genç Dergisi*, Ağustos 2010, Sayı: 4, <http://gencdergisi.com/1094-kumar-oynatmada-turkiye-dunya-ucuncusu.html>, (Erişim tarihi: 28 Temmuz 2018).

29 "Atçılık Sektörünün Ülke Ekonomisine Olan Katkısı Düzenlenen Basın Toplantısıyla Açıklandı", Türkiye Jokey Kulübü, <http://www.tjk.org/TR/YarisSever/News/Page/29482>, (Erişim tarihi 27 Temmuz 2018).

30 Ali Rıza Demircan, *Uzman Görüşü*, 2017.

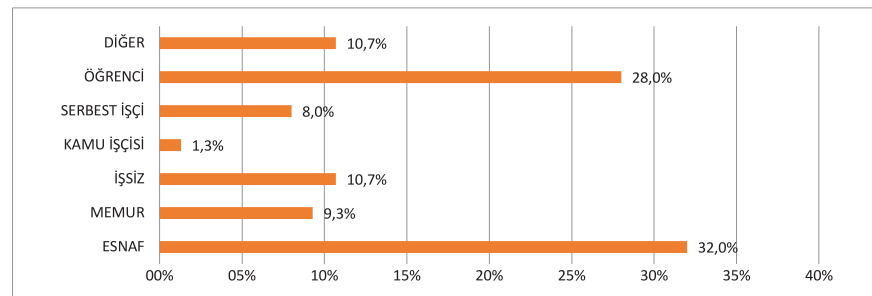
GRAFİK 2. İDDAA OYNAYANLARIN YAŞLARINA GÖRE DAĞILIMI

KAYNAK: YAŞAR, İDDIALI İŞLER: İDDİA OYUNUNA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ, S.463.

Öte taraftan İddaa oyuncuları ile görüşülerek yapılan bir araştırmada İddaa oynayanlar içinde evlilerin oranı yüzde 48,8, bekârların oranı ise yüzde 51,02'dir.³¹ Mesleki durumları ele alındığında oynayanların yüzde 32 gibi önemli bir kısmını esnaf ve yüzde 28'ini, yani ikinci en büyük kesimini öğrenciler oluşturmaktadır. İddaa gibi bağımlılık oluşturan bir oyunun oyuncuların yarısından fazlasını esnaf ve öğrencilerin oluşturması önemli bir sorun alanıdır. Patolojik olarak klinik vakası en sık görülen kumar çeşidi olarak İddaa gösterilmekte ve özellikle aldıkları harçlıkları yetmeyen öğrencilerin, değişik yollardan para bularak oynamaya devam ettiği belirtilmektedir.³²

GRAFİK 3. İDDAA OYNAYANLARIN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

KAYNAK: "DEVLET DENETLEME KURULU DENETLEME RAPORU", S.349.

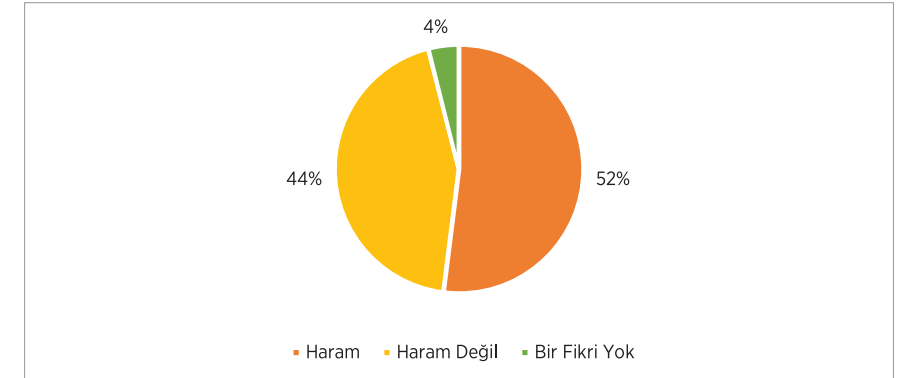
31 "Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu", s.165-167.

32 İlhan Yargıç, "Davranışsal Bir Bağımlılık: Kumar Bağımlılığı", İçinde Yeşilay Dergisi, "Küçümsenen Büyük Tehlike Kumar ve Şans Oyunları", (Ağustos 2014), Sayı: 967, s.28.

İddaa oynayan kişilerin eğitim düzeylerinde de çarpıcı bilgiler ön plana çıkmaktadır. Grafik 3'e göre yüzde 84'lük kısmının ortaöğretim ve yüzde 15'e yakınının ise üniversite düzeyinde olduğu görülmektedir. İddaa oyuncuları oynama sıklığına bakıldığında ise her gün oynayan oyuncular genelin üçte birini oluşturmaktadır. Oynayıcıların her gün, üç günde bir ve haftada bir olmak üzere İddaa oynadıkları ortaya konulmaktadır.³³

Bütün bunlarla birlikte insanların yaşam tarzlarıyla şans oyunları arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan araştırmada toplumumuzun Grafik 4'te görüldüğü gibi yüzde 52'si İddaa oyunlarını haram olarak nitelendirirken, yüzde 44'lük bölümü haram olmadığını düşündüğünü ifade etmiş ve yüzde 4'ü ise fikir beyan etmemiştir.

GRAFİK 4. TOPLUM TARAFINDAN İDDAA'YA BAKIŞ

KAYNAK: "DEVLET DENETLEME KURULU DENETLEME RAPORU", S.382.

İddaa oyunları her kötü alışkanlık gibi sonradan öğrenilmekte ve bağımlılığa yol açmaktadır.

İddaa oyunları her kötü alışkanlık gibi sonradan öğrenilmekte ve bağımlılığa yol açmaktadır. İddaa oyuncu-

larının bağımlılık davranışlarını ve bu bağımlılığa kimlerden esinlenerek sahip olduklarını incelediğimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.³⁴

33 "Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu", s.366.

34 "Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu", s.389.

- Yüzde 9'u oyun oynamadığı zaman kendisini mutsuz/huzursuz hissetmektedir.
- Yüzde 4,2'si cebindeki tüm para bitene kadar oyun oynamaya devam etmektedir.
- Yüzde 3,5'i parası olmasa da borç alarak oyun oynamaktadır.
- Yüzde 29'u kaybettiği zaman çok üzülmemektedir.
- Yüzde 14'ü oyunlardan kazandığı parayı tekrar oyun oynamak üzere harcamaktadır.
- Yüzde 14'ü kaybettiği parayı almak için tekrar oynamak yoluna gitmektedir.

İlgili raporlarda İddaa bağımlılarını buna iten en büyük etkenin yakın arkadaş çevresi olduğu görülmektedir.³⁵ Reklam yasaklarına rağmen İddaa oynama mekânlarının kolay ulaşılabilir ve görülebilir olmasının yanında görüntülü ve yazılı medyada örtülü reklamlarının yapılması da yaygınlaşmasına büyük etki yapmaktadır.

35 "Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu", s.362.

ULUSLARARASI ALANDA KUMAR VE TÜREVLERİ

Kumar olarak tanımlanan bağımlılık çeşitlerinin kökeni uzun bir geçmişe dayanır. Tarihî olarak uzun bir geçmişe sahip olan kumar ve türevleri Çin, Mısır ve Roma gibi kadim medeniyetlerin ilk dönem kuruluş ve ilerleme dönemlerine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Bu tarihî geçmiş semavi dinlerin etkisinin arttığı dönemlerde etkisini yitirmesine rağmen yirminci yüzyılın başlarından itibaren modern toplumların önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Ahlaki olarak toplumlara zararı oldukça yüksek olan kumar ve türevleri günümüz devletleri tarafından legal bir yapı içinde kanunlarla desteklenmektedir. Bu durum kumar ve türevleri gibi kötü alışkanlıkların yayılmasına ve gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kumar ve türevlerine bu kadar rahat bir şekilde ulaşılması ve sürdürülmesi birey ve toplumların ruhî, psikolojik, ahlaki, maddi ve fizikî sağlıkları açısından tehditler arasında yer almaktadır.

1990'lı yıllardan itibaren daha da küresel hale gelen dünya ekonomileri kumar gibi sektörlerin de gelişmesinde ve toplumun değişik katman-

larına yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Yapılan araştırmalara göre, dünya kumar piyasasının değeri 2017 itibarıyla 465 milyar dolara ulaşmış olup, bu sektörün büyük kısmını ABD ve Asya kıtasındaki önemli kumar merkezleri oluşturmaktadır. Kumarın en büyük pazarının ABD merkezli olduğu çeşitli çalışmalarda vurgulanmaktadır. Kumar sektörünün önemli merkezlerinden biri olan ABD'de dolaylı veya dolaysız olarak 730 bin kişinin kumar ile bağlantılı sektörlerde çalıştığı öne sürülmektedir.¹

ABD ve AB ülkelerinin özellikle 1990'dan sonra daha fazla üzerine eğildiği bir konu olan kumar bağımlılığı çeşitli cezai yaptırımlara maruz kalsa da etkisizleştirilmiş değildir. Örneğin Norveç'te 2007'den 2009'a kadar kumar oynayanlara karşı maaş kesintileri ve kumarhane yasakları koyulsa da kumar bağımlılığının önüne geçilememiştir.² Zararlı bir alışkanlık olarak algılanan kumara karşı ABD merkezli olmak üzere tedavi merkezleri olsa da bu merkezlerde başarı oranları yüzde 10 gibi düşük bir düzeyde kalmaktadır. Norveç örneğinde olduğu gibi Kanada ve İsveç'te de kumara karşı maaş kesme cezaları ve yasaklamalar mevcutsa da toplum olarak bağımlılığın önüne geçilememektedir.³ Diğer taraftan oyun sektöründeki yasal ve kurumsal düzenlemeler ülkelerin tümü için olmasa da büyük bir bölümü tarafından oyunların azaltılması ya da yasaklanması ise gündeme gelmemiştir. Bu düzenlemelerin temel amacı, bu sektörde yürütülen faaliyetlerin muhtemel zararlarını en aza indirmek ve bununla birlikte sektörün gelişimini sağlamak şeklinde açıklanabilir.⁴

Kara para aklama ve terörün finansmanında aktif olarak kullanılan kumar sektörü dolandırıcılık ve online hırsızlık için de önemli bir işlev görmektedir. Kumar sektörüne karşı siber saldırılar üzerinden ise milyonlarca dolar kazanılmaktadır. İngiltere bu siber saldırıları önlemek için 2010'de kumar sektöründe hem para hem de hapis cezasını içeren bir ya-

1 "Gambling Industry in The United Kingdom (UK) - Statistics & Facts", The Statistics Portal, <https://www.statista.com/topics/3400/gambling-industry-in-the-united-kingdom-uk/>, (Erişim Tarihi: 21 Ağustos 2018).
2 Eadington ve Schwarte, A History of The International Conference on Gambling on Risk-Taking, s.1-3
3 David C. Hodgins ve Nancy M. Petry, The World of Gambling: The National Gambling Experiences Series, Society for the Study of Addiction, Sayı: 111, (2016), s.1516-1518.
4 Eadington ve Schwarte, A History of The International Conference on Gambling on Risk-Taking, s.2-3.

sayı yürürlüğe koymuştur. Her ne kadar yüksek düzeyli ve kârlı bir sektör olan kumara karşı İngiltere çocukları korumak için 2010'de bir yasa çıkarırsa da bu yasa çocukları yasal olmayan kumar alanlarına yönlendirmiştir.⁵

Diğer taraftan illegal olarak yapılan kumar faaliyetleri devletler tarafından yasaklanmasına rağmen halen önemli bir piyasaya sahiptir. Örneğin 2013'te 4.715 kumar sitesi kara listeye alınmış ve bu kumar sitelerinin ortalama günlük kazancı 180 bin avro civarı olarak açıklanmıştır. Norveç'te 2010'da hem legal hem de illegal kumara sınırlamalar getirilse de bu yaptırım etkili olmamış ve illegal kumar sektörü ülkede daha fazla büyüme göstermiştir. Buna karşılık devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından kumar ve türevlerine yönelik çeşitli teşvikler de devreye sokulmuştur. Örneğin 2013'te AB tarafından 13 ülkeden 15 bin atletin desteklenmesi için loto ve çekilişlere yönlendirme yapılmış ve bu alanda reklam faaliyetleri yürütülmüştür.⁶

Batı ülkelerinin yanında Asya da önemli kumar merkezlerini barındırmaktadır. Asya kıtasında Batı ülkelerine kıyasla kumar daha çok düşük gelirli nüfus arasında yaygındır. Asya'nın en büyük kumar merkezlerinden biri olan Macau (Çin) bölgesinde 1987'de 230 milyonluk bir piyasaya sahip olan kumar sektörünün değeri, 2012'de 38 milyar dolara çıkmıştır. Macau'da ve diğer Asya bölgelerinde kumar sektörleri ile bağlantılı şirketlerin yüzde 40'a yakını ABD kökenli olup bu oran Singapur'da yüzde 50'ye kadar çıkmaktadır.

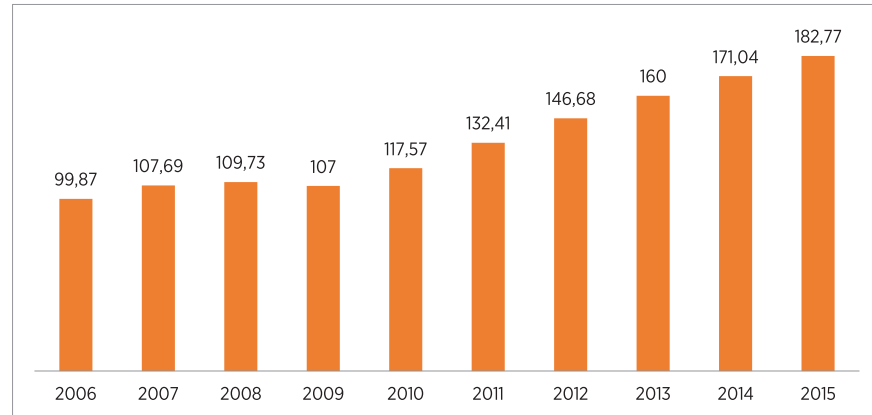
Asya'da önemli bir kumar merkezi olan Macau'daki kumar sektörünün hızla büyümesi 2008 krizi döneminde de sürmüş ve devletin örneğin 2009'da Macau'dan aldığı vergi gelirlerinin önemli bir oranı kumar sektörü ile bağlantılı alanlardan olmuştur.⁷

Kumar sektörünün dünya genelindeki değerinin 465 milyar dolar olduğu vurgulanmaktadır.⁸ Ancak, kumarın resmi olmayan yollardan

5 Jones Banks, Online Gambling on Crime: Causes Controls and Controversies, (Ashgate Publishing, New York: 2014), s.89-94.
6 Banks, Online Gambling on Crime: Causes Controls and Controversies, s.90-103.
7 Lou Jian Ming ve Lam Chi Fung, Corporate Social Responsibility and Responsible Gambling in Gaming Destinations, (Novinka Publishing, Londra: 2016), s.7-13.
8 "Size of the Online Gambling Market", <https://www.statista.com/topics/1368/gambling/>, (Erişim tarihi: 21 Ekim 2018).

yaygınlığı düşünüldüğünde bu oranın çok daha fazla olduğu söylenebilir. 2008'de meydana gelen küresel krize rağmen gelirinde herhangi bir düşüş yaşamayan nadir sektörlerden olan kumar sektörü yıllık ortalama olarak yüzde 2 ile 4 arasında bir büyüme gerçekleştirmektedir. Kumarın sık bir şekilde oynandığı merkezlerden olan kumarhanelerin en fazla bulunduğu merkezlerin başında ABD gelmektedir.⁹ 2015 yılında yapılan bir çalışmaya göre dünya genelindeki gazino kumarının bölgelere göre değer piyasa değeri ortaya konulmuştur. Buna göre ABD tek başına dünya devletleri arasında en büyük kumarhane piyasasına sahip olarak dikkat çekmiştir.¹⁰ Grafik 5'da yıllara göre dünya gazino kumarının piyasa değeri yer almaktadır. 10 yıllık kısa bir sürede piyasa değerini neredeyse iki katına çıkaran gazino kumarı yıllık olarak 2009 hariç hep bir yükseliş eğiliminde olmuş ve dünya ekonomisinde önemli bir yer edinmiştir. Bu oranın 2016 ve 2017'de de artışta olduğu öngörülmektedir. Yapılan bir akademik çalışmada ise yaklaşık olarak 100 ülkede kumar oynandığı tespit edilirken ülkelerin yüzde 77'sinde sektörün yasal olduğu, yüzde 8'in de sektörün yasallaşma eğiliminde olduğu belirtilmiştir.¹¹

GRAFIK 5. GAZİNO KUMARININ DÜNYADAKİ PİYASA DEĞERİ (MİLYAR DOLAR)

KAYNAK: PWC, GLOBAL GAMING OUTLOOK, S.7.

⁹ "Gambling Industry in The U.S. - Statistics & Facts", The Statistics Portal, <https://www.statista.com/topics/1368/gambling/>, (Erişim tarihi: 21 Ekim 2018).

¹⁰ *Global Gaming Outlook*, (PWC, Las Vegas: 2015), s.7.

¹¹ *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector*, (Financial Action Task Force Rapor, Paris:2009), s.55-65.

Kumar sektörünün yaygınlığı kadar kumar bağımlılığı da önemli bir sorun alanıdır. Kumar bağımlılığının ülkelere göre oranları; ABD yüzde 3, Kanada yüzde 3, Avrupa (İskandinav ülkeleri hariç) yüzde 4,8, İskandinav ülkeleri yüzde 2,7 ve Avusturya ile Yeni Zelanda'da yüzde 3,7'dir. Gençlerin dünya genelinde kumara aşırı bağımlılığı ise yüzde 1-2 olarak gerçekleşmekte iken bunun yüzde 40'lık oranı hastalık derecesinde kumara bağımlı bir yapıda bulunmaktadır. Dünya genelinde hiç kumar oynamamış gençlerin oranı ise yüzde 6 olarak açıklanmıştır.¹²

Kumar bağımlılığının şiddeti arttıkça diğer bağımlılık türlerinde de bağımlılık yüzdeleri artmakta ve genel sağlığa büyük oranda zarar vermektedir. Genel olarak dünya genelinde kumar bağımlılığının işaretleri ise şöyle sıralanmaktadır:¹³

- Kumar ile daha fazla vakit harcama
- Diğer sosyal aktiviteleri kumara göre daha az tercih etme
- İşyeri ve aileden daha fazla sık bir şekilde ücret talebi
- Büyüyen ve genişleyen kişisel borçlar
- Büyük kazanma söylemleri
- Aile ve arkadaş çevresi ile daha fazla kumar oynama eğilimi
- Kumar oynarken kızgınlık ve hiddet
- Yüksek nakit taşıma ihtiyacı
- Sürekli kumar ile bağlantılı konuşma
- Spor programlarını daha sık izleme
- Alkol ve uyuşturucu eğilimi
- Borç alma isteminin artması ve aşırı para harcama eğilimi
- Ücretsiz kumar sitelerinde daha fazla vakit harcama

¹² Jeffrey L. Derevensky, *Teen Gambling: Understanding a Growing Epidemic*, (Rowman & Littlefield Publishers, New York: 2012), s.40-50

¹³ age.

KKTC'de Kumar Turizmi

Kumar sadece bireyler ve toplumu değil ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda kumar sektörünün yoğun olarak faaliyet gösterdiği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) dikkat çekmektedir. Türkiye'de 1995-96'da iktidarda bulunan Refah Partisi'nin kumar sektörünün merkezi olarak faaliyet gösteren gazinolara getirdiği kısıtlamalar sonucunda bu sektörün KKTC'ye yöneldiği bilinmektedir. Bu dönemde KKTC'de bir yılda yüzde 350 artan kumarhane sayısı ülke gündemine yerleşmiştir. KKTC'nin ekonomisine yönelik kumar turizminin etkisinin analiz edildiği bir çalışmada çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre kumar turizminin fayda yerine negatif etkide bulunduğu vurgulanarak şu şekilde açıklanmıştır. Öncelikle kumar turizminin bölge halkının elindeki paralarını vakumlamasından dolayı girişimcilerin yatırımlarını kumarhanelere harcadıkları ve iş adamlarının kumarhanelere senetler karşılığında borçlu duruma düşmeleri, KKTC'nin en önemli ve cezbedici yüzü olan öğrenci turizminin kumarhanelerin hedefindeki yeni para bulma kaynakları olması ve dolayısıyla yereldeki bölge esnafına giden paraların kumarhanelere yönelmesine neden olması. Ve nihayetinde bu durumun da hem ülkenin ekonomik yapısına hem de imajına zarar vermesi.

(Dr. Turgay Avcı ve Şahap Aşıkoğlu, "Kumar Turizminin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisine Etkisi", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl:9, (Mart-Haziran 1998), ss.17-25.)

Öte yandan Kumarın Batı ülkelerinde yaygınlaşması Türkiye'den göç etmiş nüfusu da etkilemektedir. Nitekim kumar oynamanın Avrupa'daki en önemli sebeplerinden biri olarak göç sonucunda yaşanan olumsuzluklar gösterilmektedir. Bu konuda Alman Sağlık Bakanlığı tarafından yayın-

lanan istatistiklere göre Almanya'da kumar bağımlısı olanların sayısı 100 bindir ve bunların yaklaşık 32 binini spor bahisleri bağımlıları oluşturmaktadır. Aynı zamanda bunların 30 bini kumarhane oyunlarına bağımlı iken diğer 25 bini kumarhanelerdeki otomatlara bağımlı, geriye kalan 13 bini piyango bağımlısıdır. En ilginç olan kısmı ise etnik olarak bakıldığında Türkiye'den göç eden gençler arasında kumar bağımlılığı her yıl artış kaydetmekte ve bağımlılık yaşları da düşmektedir. Bu bağlamda sadece Aşağı-Saksonya eyaletinde 14 yaşlarında yaklaşık 15 bin Türk gencinin kumar bağımlısı olduğu ve bunların büyük bir çoğunluğunun yine internetteki kumar oyunları ve spor bahisleri bağımlısı olduğuna Alman Sağlık Bakanlığı dikkat çekmektedir.

Avrupa'da Yaşayan Türklerde Kumar Sorunu

Hem Avrupa'da hem tüm dünyada ailenin temellerini yıkan en önemli unsurlardan bir tanesi de kumar bağımlılığı. Nitekim Avrupa'da birçok Türk ailesinin boşanma sebeplerinin arasında kumar ilk başlarda yer alıyor. Almanya'da üç milyondan fazla Türk yaşıyor. Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'nın yaptığı araştırmaya göre Türk ailelerinde boşanma oranı yüzde 8,1. Türklerin yüzde 63,9'u işçi olarak çalışıyor. Yüzde 29,4'ü işsiz, yüzde 3,6'sı memur ve yüzde 3,2'si serbest işçi. Bağımlıların birçoğu Türkiye'de hiç kumar oynamadıklarını söylüyorlar. Avrupa'ya geldikten sonra ise bir boşluğa düşüyorlar. Avrupa'da birçok Türkiye vatandaşı yaşamasına rağmen, orada ait oldukları kültürlerini bulamıyorlar ve kendilerini yalnız hissediyorlar. Buna ilaveten bir de yaşadıkları ülkenin dili bilinmediğinde, işsizlik eklendiğinde depresif durumlar meydana geliyor. Birçok yetişkin erkek böyle bir durumda kendisini faydasız ve gereksiz hissediyor. Sosyalleşmek adına kendilerini Türk kahvelerine atıyorlar. Fakat bu kahvelerin Türkiye'dekilerle en önemli farkı, buralarda kahve ve çay içilmesinden çok kumar oynanması. Birçok ku-

mar bağımlısı burada ilk kumar tecrübelerini yaşıyorlar. Daha sonra ise Avrupa'da her köşede bulunan kumar salonlarına adım atıyorlar ve bağımlılık çok hızlı bir şekilde geliyor. Avrupa'daki birinci kuşak Türkler daha fazla kahvelerde kart oyunları, okey vs. oynuyorlar. İkinci nesil daha fazla bahis lokallerinde, oyun salonlarında, kumarhanelerde, otomatlarda oynuyorlar. Çok ilginçtir; Almanya'da kumarhanelerde yazılar Almanca, İngilizce ve Türkçedir. Almanya'da milyonlarca Türk yaşamasına rağmen bu sadece kumarhanelerde böyledir. Diğer yerlerde Türkçeye neredeyse hiç rastlamazsınız.

(Cemil Şahinöz, "Küçümsenen Büyük Tehlike Kumar & Şans Oyunları", *Yeşilay Dergisi*, (Ağustos 2014), Sayısı: 967, ss.36-41.)

HUKUKİ AÇIDAN KUMAR VE TÜREVLERİ

Türk hukukunda kumar, bahis ve şans oyunlarına ilişkin yasal düzenlemelerin detayına bakılması raporumuz açısından önem arz etmektedir. Kumar, ilk olarak Türk hukukunda Anayasa'nın 58. maddesinde geçmekte ve devletin gençleri koruması gereken bir müessese olarak bahsedilmektedir. Bu hükme göre "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır." denilmektedir. Bu hükümden anlaşılacağı üzere kumar olarak tanımlanmış veya kumar olarak anılmasa bile kumar niteliği taşıyan her türlü oyun, iş, eylem ve sair şeylerden devletin gençleri koruma yükümlülüğü olduğu açıktır. Devlet, bu ödevini yalnızca gençler nezdinde değil tüm toplum nezdinde yerine getirmelidir. Devletin ödevi sosyal hukuk devleti ilkesi gereği tüm toplumun refahını sağlamak, bireysel ve toplumsal menfaatleri gözeterek kamu huzurunu tesis etmek ve buna yönelik tedbirler almaktır.

Kumara ilişkin diğer bir yasal düzenleme olarak Kabahatler Kanunu'nun 34. maddesi karşımıza çıkmaktadır. Buna göre "Kumar oynayan

kişiye, iki yüz elli dokuz TL idarî para cezası verilir. Ayrıca, kumardan elde edilen gelire el konularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.” denilerek tek başına kumar oynama fiili bir “kabahat” olarak yaptırma bağlanmıştır. Bu noktada kişi kumar oynadığında karşılaşacağı yaptırım, 2018 yeniden değerlendirme oranına göre hesaplanan rakama göre en fazla 259 TL para cezası olacaktır.¹ Bu yaptırımın caydırıcılık noktasındaki aczi her türlü izahtan varestedir. Devletin, yukarıda bahsedilen Anayasa hükmü gereği caydırıcı tedbirler alması bir zorunluluktur. Zira burada zarar gören kişi/kişiler kumarın yıkıcı ve yayılan etkisi göz önüne alındığında yalnızca kumar oynayan kişi olmayacaktır. Bu izah kapsamında devlet yalnızca Anayasa’nın 58. maddesi gereği değil, sosyal hukuk devleti olarak bir ödevi olduğu için bu tedbirleri almalıdır. Anayasa’da 58. madde hiç olmasaydı dahi devletin bu yükümlülüğü hep var olacak idi.

Diğer taraftan Türk Ceza Kanunu kapsamında kumara ilişkin düzenlere baktığımızda 228. madde ile karşılaşılıyor. Mezkur hüküm şöyledir: “Kumar oynanması için yer ve imkan sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.” Basit bir örnek ile izah edilecek olursa kumarhane açıp işleten kişi Türk hukukuna göre en fazla bir yıla kadar hapis cezası ile karşı karşıya kalabilecektir. Cezaların caydırıcı ve önleyici olması gerekliliği de dikkate alınrsa burada suç için öngörülmüş cezanın neredeyse “yaptırımsızlık” boyutunda kaldığı görülmektedir. Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun 231. maddesinde, “Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl (2) veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.” denir. Diğer taraftan Türk Ceza Kanunu 51. maddesi ise “Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl (2) veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.” şeklindedir. İki hüküm

¹ “İdari Para Cezaları”, *Türk Polis Teşkilatı*, <http://www.asayis.pol.tr/Duyurular/Sayfalar/2018YiliIdariParacezaları.aspx>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2018).

birlikte değerlendirilir ise fiilin yaptırımsızlık boyutunda kaldığı daha net görülmektedir. Ceza Mahkemelerinde yerleşmiş uygulamaya baktığımızda bu tarz filler ya hükmün açıklanmasının geri bırakılması yaptırımıyla ya da cezanın ertelenmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu da kumar oynanması için yer temin eden kişilerin mezkûr eylemleri dolayısıyla ceza evine girmeyeceği anlamına gelmektedir.

Görüldüğü gibi kumar oynama fiilinin “kabahat” olarak değerlendirilip kumar için yer ve imkân temin etmenin “suç” olarak görülmesi bir ironi oluşturmaktadır. Bir fiilin cezayı mucip olarak öngörülmesi demek, bu fiilin yaptırımının, kabahat olan bir fiilin yaptırımına kıyasla daha ağır olması demektir. Türk hukukuna göre bir fiil kabahat olarak öngörüldü ise bu fiile ilişkin öngörülecek yaptırım idari para cezası olmaktan öteye gidemez. Bu noktada kumar oynama fiilinin kişide yarattığı bağımlılık etkisi, tahribat, bu tahribatın toplumdaki zincirleme etkisi ve aşağıda değinilen Yargıtay karar ve görüşleriyle de sabit olmuş “suçun mağdurunun toplum olduğu” görüşü dikkate alınarak bu eylemler ile mücadele edilmelidir. Kanaatimizce bu mücadele kapsamında yapılacak ilk iş ise kumar oynama fiilinin bir “suç” olarak düzenlenmesi olmalıdır.

Burada yapılacak diğer yorum ise her ne kadar farklı yaptırımlar öngörülmüş olsa da yukarıda bahsedilen fiillerin kanun koyucunun gözünde yasaklanmış eylemler olduğudur. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 8. maddesinde “Polisçe kat’i delil elde edilmesi halinde; a) Kumar oynanan umumî ve umuma açık yerler ile her çeşit özel ve resmi kurum ve kuruluşlara ait lokaller... Mahallin en büyük mülki amiri tarafından otuz günü geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edilir. Bu maddede yazılı fiiller sebebiyle bir yıl içinde üç defa faaliyetten men edilen işyerlerinde, bu fiiller tekrar işlendiği takdirde, işyeri açma ve çalışma ruhsatları, mahallin en büyük mülki amirinin bildirim üzerine, belediye veya il özel idaresi tarafından beş iş günü içinde iptal edilir.” ifadesi kullanılmaktadır. Buna göre, halka açık veya kapalı kumar oynanan mekânların işletilmesinin hu-

kuka aykırı olduğu ve kapatılmasının yasal bir zorunluluk olduğu, aykırı davranışların tekrarı dolayısıyla faaliyetten men etme cezasının yılda 3 kez tekrerrür etmesi halinde işyeri açma ruhsatının iptal edileceği görülmektedir.

Konuya ilişkin bir başka yasal düzenleme olarak 7258 Sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun madde 5/1-b'de "Yurt dışında oynatılan spor müsabakalarına dayalı sabit ihtimalli veya müşterek bahis ya da şans oyunlarının internet yoluyla ve sair suretle erişim sağlayarak Türkiye'den oynanmasına imkân sağlayan kişiler, dört yıldan altı yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır" denilerek internet ortamında illegal olarak bahis oynatmanın yaptırımını düzenlenmektedir. Kanun koyucunun bahis, şans oyunları gibi eylemleri "kumar" olarak görmediğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla burada yasaklanan fiil bahis, şans oyunları oynamak değildir. Yaptırım da kanun koyucu nezdinde kumar statüsüne haiz olamamış fiillerin (illegal olarak internette bahis oynatmanın) yaptırımındır. Bu yaptırımın alt sınırı, Türk Ceza Kanunu'nda birçok suçun yaptırımına kıyasla "caydırıcı" sayılabilecek bir oran, 4 ila 6 yıldır. Suç olarak tanımlanmamış bir eylem için internette yer ve imkân temin etme 4 ila 6 yıl cezaya matuf olabilmektedir. Öyleyse 'neden her bakımdan aynı vasıfları haiz olan bir başka eylem (kumar oynatmak için yer ve imkân temin etmek) için en fazla bir yıllık ceza biçiliyor' sorusu akıllara gelmektedir. Üstelik bahis ve şans oyunları gibi eylemler, kumardan farklı olarak kabahat olarak düzenlenmiş de değildir.

3.1. ELEKTRONİK ORTAMDA KUMAR VE TÜREVLERİ İLE MÜCADELEDE MEVCUT DURUM

Ülkemizde elektronik olarak yasadışı bahis oynama ve oynatmaya ile ilgili şöyle bir durum söz konusudur; Hukukumuzda internette kumar oynatmak Türk Ceza Kanunu kapsamında, internette kumar oynamak ise Kabahatler Kanunu kapsamında değerlendirilmektedir. Görüldüğü üzere Türk Ceza Kanunu'nda bahis oynatmak ile ilgili bir ceza olmadığı gibi Kabahatler Kanunu'nda da bahis oynamakla ilgili yasal bir düzenleme yoktur. Yukarıda

değiniildiği gibi spor müsabakalarına dayalı sabit ihtimalli ve müşterek bahis veya şans oyunlarını sanal ortamda internette oynatmak veya oynamak ise bu kanunlarda değil 7258 sayılı Futbol ve diğer spor müsabakalarında bahis ve şans oyunları düzenlenmesi hakkında kanunda düzenlenmiştir.²

Kumar ve illegal bahis oyunları ile mücadele kapsamında yapılan son düzenlemelere bakacak olursak, 24 Ağustos 2017'de yayımlanan 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 7258 Sayılı Kanun'da değişiklik yapıldığı görülmektedir. Bu değişiklik kapsamında 7258 sayılı kanunun 5. maddesine eklenen fıkra şöyledir. "Birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde düzenlenen suçlar ile 5237 sayılı Kanun'un 228'inci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen suç bakımından 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun;

- a) 128'inci maddesinde yer alan taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma,
- b) 135'inci maddesinde yer alan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması,
- c) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın 139'uncu maddesinde yer alan gizli soruşturmacı görevlendirilmesi,
- ç) 140. maddesinde yer alan teknik araçlarla izleme, tedbirlerine ilişkin hükümler uygulanabilir. Hüküm şunu ifade etmektedir; Kanunun 5. maddesinin illegal olarak bahis oynatanlar için bir düzenleme getirdiğini belirtmiş idik. Bu düzenleme ile suçun soruşturulmasında yasa dışı bahis oynatan kişilerle ilgili olarak iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, teknik araçlarla izleme, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve taşınmazlarına, hak ve alacaklarına el koyma tedbirleri uygulanabilmesinin önü açıldı.

² Özgür Eralp, "Sanal Kumar, Bahis, Şans, Talih Oyunları Ceza Davaları", <http://www.ozgureralp.com.tr/sanal-kumar-bahis-sans-talih-oyun-ceza/>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2018).

Devletin bu tarz tedbirler alması yukarıda zikredilmiş yükümlülükleri bağlamında önemli ve gereklidir. Zira giderek dijitalleşen dünyada, talih ve şansa dayalı oyunların artık yoğun bir şekilde internet üzerinden oynandığını görmekteyiz. Özellikle bahis ve kumar oynatılması konusunda birçok ülkede belli şartlar ve yükümlülükler belirtilerek sınırlı ölçülerde şirketlere lisans verilmektedir. Ancak farklı ülkelerden yayın yapan kumar ve bahis siteleri sebebiyle alınan önlemler ve kanuni yaptırımlar bertaraf edilebilmektedir.

Ülkemizde şans ve talih oyunları kapsamında yapılan düzenlemeler sebebiyle izinli kuruluşlar haricinde internetten veya fiziki olarak oynatılması, imkân ve yer sağlanması, bu tür sitelere reklam verilmesi ve kanunda belirtilen benzer haller suç olarak tanımlanmıştır. Sonuç olarak; yasadışı bahis sitesi işleten veya işlenmesine aracılık yapan kişiler hakkında çok ciddi hapis cezaları öngörülmektedir.³ Yukarıda zikredildiği gibi, 7258 Sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun madde 5/1-b'de "Yurt dışında oynatılan spor müsabakalarına dayalı sabit ihtimalli veya müşterek bahis ya da şans oyunlarının internet yoluyla ve sair suretle erişim sağlayarak Türkiye'den oynanmasına imkân sağlayan kişiler, dört yıldan altı yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır." denilerek Türk Ceza Kanunu'nda kumar oynatan kişilere yer temin etme nedeniyle öngörülmuş yaptırıma nispeten çok daha ağır bir ceza öngörülmüştür.

3.2. ANAYASA MAHKEMESİ VE YARGITAY'IN KUMAR VE TÜREVLERİNE YÖNELİK BAKIŞI

Şans Oyunları ve Kumar terimleri arasında Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre büyük farklar olmamakla birlikte devletimiz kanunları çerçevesinde şans oyunları yasal, fakat kumar oynamak ve oynatmak yasaklı bir eylemdir. Bu kapsamda direkt olarak kumara ilişkin değil, fakat şans oyunlarının illegal oynatılmasına ilişkin kararlara baktığımızda Yargıtay'ın

³ Fehmi Ünsal, "Büyük Tehlike: Sanal Bahis", Yeni Şafak, 19 Aralık 2017.

toplum menfaatini gözeterek konuya önemli bir yaklaşım sergilediğini söyleyebiliriz. Örnek olarak aşağıdaki kararda Yargıtay'ın suçtan zarar görene yönelik ifadesi ve konuya bakışı dikkat çekmektedir. Kararda, "yasa dışı bahis ya da şans oyunlarının oynanmasına imkân sağlama suçunda ve kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçunda, bahis ve kumar oynayan kişiler suçun mağduru olmayıp konusunu teşkil ettiği, bu suçlarda suçun mağdurunun doğrudan toplum olduğu" belirtilmektedir.⁴ İnternetin ulaşabileceği insan kitlesi ve gücü düşünüldüğünde Yargıtay'ın bu tarz eylemlerde suçun mağdurunun toplum olduğunu vurgulaması son derece yerinde olmuştur.

Diğer bir yargı makamı Anayasa Mahkemesi bir kararında, "Öte yandan, internetin ulusal ve uluslararası alanda bilgi paylaşımını ve iletişimi son derece hızlandırdığı günümüzde bu alanın kötüye kullanılması suretiyle çeşitli suçların işlenmesi de kolaylaşmıştır. İnternet ve sair suretle erişim sağlanarak oynanan bahis ve şans oyunlarının teknik yönden tümüyle kontrolündeki ve engellenmesindeki güçlükler ile kuralın ihlalinin ortaya çıkaracağı mali kayıplar da dikkate alındığında, kuralın ihlaline getirilecek yaptırımın caydırıcı olmasının önemi açıktır. Kuralın gerekçesinde de belirtildiği üzere düzenlenen cezai hükümlerin yaptırımlar bakımından yetersiz kalması nedeniyle söz konusu maddede değişiklik yapılmak suretiyle kanun koyucu bu suçlara verilecek cezaların ağırlaştırılmasını amaçlamıştır. Ayrıca bu tür bahis ve şans oyunlarının devletin denetim ve kontrolünde oynatılmasının bir amacının da vatandaştaki eğilim ve talebin yasal yollardan ve kontrollü bir şekilde karşılanarak vatandaşların istismarlarla karşı karşıya kalmasının önlenmesi, sosyal ve ekonomik bakımdan ortaya çıkabilecek tehlikeler karşısında korunması ve özellikle on sekiz yaşından küçüklerin bu tür bahis oyunlarından uzak tutulması olduğu açıktır. Bu bağlamda itiraz konusu kuraldaki cezanın, internet ve sair suretle erişim sağlanarak yasadışı şekilde bahis ve şans oyunu oynanması suçunun etkili bir cezayla karşılanması açısından gerekli, bu fiillerin işlenmesini ve yay-

⁴ (19.Ceza Dairesi, Esas: 2016/ 10550, Karar: 2017 / 7814, Karar tarihi: 09.10.2017).

gınlaşmasını önlemeye elverişli ve orantılı bir yaptırım olduğu anlaşılmaktadır.”

Bu karardan hareketle Anayasa Mahkemesi'nin şans oyunlarının devlet eliyle yürütülmesine ilişkin olarak toplumsal bazı faydalar gördüğü anlaşılmaktadır. Örneğin bu işlemlerin devlet eliyle yürütülmediği hallerde on sekiz yaşından küçük çocukların bahis denetimlerinden varestede kalması söz konusu olabilecektir. Diğer taratan bu oyunların devlet eliyle değil de özel sektör faaliyeti kapsamında yürütülmesi halinde bir rekabet ortamı oluşacağından toplumda aksi bir etki yaratabileceği de unutulmaması gereken diğer noktadır.

3.3. ULUSLARARASI ALANDA HUKUKİ UYGULAMALAR

Avustralya: Avustralya'da federal yasalar tarafından bilişim ortamlarında oynanan kumar yasaklanmıştır. Bir yıl süren kanunlaştırma hareketi sonucunda “İnteraktif Kumarbazlık Endüstrisi” adı altında bir kuruluş oluşturulmuştur. Bu kuruluş “internet casino” ve “interaktif oyun web sitesi” olarak adlandırılan siteleri inceleyerek karasal hukuka uygun federal yasaları oluşturmuştur. Federal yasaya göre interaktif ortamda kumar oynamak sitenin alan yerinin bir başka ülkede olup olmaması ayrımı yapılmaksızın veya lisanslı bir site olup olmamasına bakılmaksızın, kumar oynayan Avustralya vatandaşlarına 20.000 dolarlık ceza öngörmektedir. Ancak bu ülkede sanal kumar konusunda bir ayırma gidilmiştir. Online spor ve piyango sanal kumar kapsamının dışında tutulmuştur. Oluşturulan yasa ile devlet gözetimini sağlamak maksadı ile internet servis sağlayıcılarına interaktif kumar sorunları ile ilgili kod çalışmaları geliştirme yükümlülüğü getirmiştir. İnternet servis sağlayıcılarının yaptıkları kod çalışmalarının başarısız olması halinde ve federal yasanın uygulanamaması halinde “Australian Boardcasting Authority” adlı kuruluşa bu web sitelerini filtreleme yetkisi tanınmıştır. Yasaklanmış sitelere girmenin başarılmasını önlemek amacı ile sanal ortamda oynanan kumar suçu, şikâyete bağlı suç olarak kovuşturulmaktadır. Federal yasada en çok göze batan özellik sanal

ortamda kumar oynatılmasının önüne geçmek yerine kumar oynayan kişileri cezalandırmayı tercih etmiştir. En son çare olarak eğer önüne geçilemez ise web sitesini filtreleme yöntemi seçilmiştir. Bu şekilde olan kanunlaştırmanın sebebi web sitelerini filtrelemenin teknik olarak zor olmasıdır.

İngiltere: İngiltere’de sanal kumar ile ilgili çok sayıda ve farklı kanunlar vardır. İngiltere’de üst düzey yöneticilerin kumar, bahis, piyango ve online kumar oynaması ayrı kanunlarla yasaklanmıştır. Bahis ile ilgili yapılan düzenlemede; bahsin internet üzerinden oynanabileceği kabul edilmiştir. Çünkü İngiltere’de bahis operatörleri bahislere pey sürme⁵ işleminin telefonla yapılabileceğini öngörmüştür. Bu nedenle telefon aracılığı ile yapılabilen pey sürmenin online bir sistem ile yapılmasında sakınca görülmemiş ve online bahis sitelerine lisans vererek hukuki olarak da bu sitelerin faaliyet göstermesine izin verilmiştir. Bir diğer form olan kumarlardan gazino, bingo ve birçok piyango internet üzerinden oynanmasını düzenlenen kanunlar ile illegal kabul edilip lisans verilmemektedir. Özellikle piyango biletlerinin internet üzerinden satışına -piyango biletinin bir makine tarafından satılamayacağı gerekçesi ile - karşı çıkılmış ve kanunlarla yasaklanmıştır.

Kanada: Kanada da piyango ve at yarışı dışında sanal ortamda oynanan kumar ve bahsi suç olarak nitelendirmektedir. Bu düzenlemenin istisnası ise bir hayır ve yardım maksadı ile gösteri amaçlı veya çok az da olsa bireysel amaçlı bahislere izin vermektedir. Ayrıca bu ülkede sanal ortamda oynatılacak olan bahis ve kumar siteleri için lisans verilmemektedir. Bunun da ötesinde web sitesi işletenlere yönetim kısıtlamaları getirmektedir.

5 Artırma yoluyla satılan bir mal için önceden bir miktar para vermek ya da önermek.

KUMAR VE TÜREVLERİNİN TOPLUMSAL ETKİSİ VE MÜCADELE YÖNTEMİ

Kumar ve türev oyunlarının bağımlısı olan kişilerin hem bireysel hem de toplumsal yönden mensup oldukları aile, grup ve toplum hatta ülkeye olumsuz etkileri olabilmektedir. Kumarın şans faktörüne bağlı olması ferdin emeğini de hiçe saymaktadır. Bu tür oyunlarla oyalanan ve aldananlar buldukları ekonomik yapının içinde ulusal üretime katılmamakla birlikte bir asalak durumuna gelmekte ve böylece yaşadıkları topluma iki yönlü bir zararda bulunmaktadır.¹ Kumar ve türevlerine bulaşan bireylerin bağımlılıkları toplumsal yapıdaki huzursuzlukları artırması yönüyle toplumsal zarar ve tehlikeyi artırmaktadır. Sakarya özelinde şans oyunları oynayanlara yönelik yapılan bir anket çalışmasında karşılaşılan sonuçlar çarpıcı olmuştur. Buna göre, erkeklerin kadınlara, gençlerin yaşlılara ve en dikkat çekeni

¹ Erol Özdemir, "Kumar Davranışının Toplumsal ve Kolluk Bakımından Sorunları ve Çözüm Yolları", <http://erolozdemir28.blogspot.com.tr/2011/08/yayimlanmamis-kitap-kumar-davranisinin.html> , (Erişim tarihi: 28 Eylül 2018).

ise gelir seviyesi düşük olanların yüksek olanlara kıyasla şans oyunları oynama sıklığının yüksek olmasıdır.² Aynı çalışmaya göre şans oyunu oynayanların farkına varmadan zamanla bağımlı hale geldikleri bir gerçektir.

Kumar ve türevlerinin neden olduğu bağımlılık kişilerin para veya servet gibi maddi olgulara zamanla daha az değer vermesine neden olurken kişi kendini bağımlılık ilişkileri içinde kayıp etmektedir. Para ve servete verilen değer azalması ana amaçların değişmesine ve kumarın psikolojik bir hastalık olarak kişideki etkisinin artmasına neden olmaktadır. Kumar bağımlılığının insanın kendisini kayıp etmesi olarak yorumlayan *Mustafa Özel* Kur'an-ı Kerimde haram olarak yasaklanan iki bağımlılık olan kumar ve içkinin ilgili ayetlerde yan yana anıldıklarına dikkat çekmiş ve temelinde Allah tarafından insanın kendini kayıp etmesine müsamaha verilmesi olarak yorumlamıştır.³ Kumar bağımlılığı kazanan bir kumarbaz için şair Charles Cotton'a atfedilen ve ilk basımı 1674'te Londra'da gerçekleşen *Compleat Gamester* adlı eserde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Aylaklık ve kötü alışkanlık arasında sıkışıp kalmış, aşın kazanç hevesi aşılayan, insanı kendinden geçiren bir büyü; bazılarına saçını başını yolduran, bazılarını zehirli bir örümcek tarafından ısırılmış gibi katıla katıla kendilerine güldüren bir hastalık; ya da en nihayetinde insanın koluna musallat olan, dirseğini kıvıramayacak hale getiren... Herhangi bir ciddi faaliyet yürütememesine ve kendisinden hiçbir zaman memnun olmamasına yol açan, felç etkisi yaratan bir rahatsızlık, öyle ki kazandığı başarıyla kişiyi çılgınca bir keyfin zirvesine taşır ya da şanssızlığın yarattığı üzüntüyle dibe çeker; daima uçlarda, daima fırtınalı yaşamına sebep olur... Ve kazandığında zevkten kendinden geçerek, kaybettiğinde de aynı şekilde çıldırarak, insanı hem aklını hem de mantığını kullanma yetkisini kaybedinceye kadar kabaran ihtiras dalgaları arasında sıkışıp bırakır.”⁴

2 Adem Sağır ve Serdar Çabuk, “Şans Oyunlarının Toplumun Beklentileri Üzerine Etkisi: Sakarya Örneği”, *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi* Cilt: 1, Sayı: 1, (2010), s.143-166.

3 “Mustafa Özel: İlk İslâmi romanımızı, ilk Batıcı romancımız yazdı”, *Arka Kapak*, (Ocak 2016). Ayrıca “Allah içki ve kumarı size yasaklamıştır”. İlgili ayetler için bkz; Bakara Süresi 219; Maide 90 ve 91.

4 Jon Halliday ve Peter Fuller (der), “The Psychology of Gambling”, Londra, 1974. s. 126. Aktaran: Edvard Chancellor, “Şeytan Sofrası: Finansal Spekülasyonlar Tarihi”, Scala Yayıncılık, 2015, s.32

Temelinde hızlı ve kısa yoldan zengin olmanın yer aldığı kumar ve türevleri zevk ve eğlence arayışının da odağında yer almaktadır.

Temelinde hızlı ve kısa yoldan zengin olmanın yer aldığı kumar ve türevleri zevk ve eğlence arayışının da odağında yer almaktadır. Türkiye’de

yıllara göre gelişim gösteren kumar sektörünün 18 milyar TL’ye ulaşan bir değeri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yasa dışı bahis sektörünün Türkiye’deki yıllık hacminin 1 milyar TL olarak tahmin edilmesine rağmen, günümüzde bu rakamın neredeyse 10 kat büyüme kaydederek 10 milyar lirayı bulduğuna işaret edilmektedir.⁵ Öte yandan sanal kumar olarak tanımlanan internet üzerinden oynatılan kumarlarda Türkiye 8 milyar dolarlık hacimle dünyada üçüncü sırada yer alırken 1,5 milyon kişinin internet üzerinden bahis oynadığı ve buna diğer bahis oyunları eklendiğinde bu sayının 3,5 milyona ulaştığı dikkat çekmektedir.⁶ Sanal tuzak olarak tanımlanan internet kumarhanelerine dikkat çeken bir rapor; alkol, uyuşturucu gibi bir madde bağımlılıkları gibi sanal kumarın bir tür hastalık olduğu ve Türkiye’de bu hastalığa yakalananların giderek arttığını çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı rapor sanal kumarhane bağımlılığına yakalananlar arasında çoğunluğun kadın ve çocuklardan oluştuğu belirtiliyor.⁷

Sosyal devlet anlayışı gereği, görevi toplumu korumak ve oluşacak olumsuz çarpıklıklara karşı önlem almak olan devlet, kendi eliyle kumar oynatarak toplumsal yapıyı bozmaktadır.

Sosyal devlet anlayışı gereği, görevi toplumu korumak ve oluşacak olumsuz çarpıklıklara karşı önlem almak olan devlet, kendi eliyle kumar oynatarak toplumsal yapıyı bozmaktadır.

Milli Piyango İdaresi ile her yılbaşında ve çeşitli dönemlerde çekilişler düzenleyerek, iddaa, at yarışı gibi oyunları engellemek yerine onlar üzerinden vergiler tahsil ederek bu durumu sürdürmektedir. Bu kadarla

5 “Türkiye’de Yasadışı Bahis 3 yılda 10 kat büyüdü”, *NTV*, 23 Temmuz 2017.

6 Savaş Özbey, “Türkiye’de 1,5 Milyon Sanal Kumarbaz Var”, *Hürriyet*, 8 Ocak 2006; Seçkin Çakır, “Her Hafta Kaç Milyon Kişi Bahis Oynuyor?”, *Haber7.com*, 22 Aralık 2011.

7 “Sanal Tuzak Korkutuyor”, *Türkiye Gazetesi*,

da sınırlı kalmayan bu uygulamalar devlet eliyle internet üzerinden oynatılmaya kadar ilerletilmiştir (örnek: oley.com vb.) İnternet üzerinden oynatılan bahis oyunlarından da devlet vergi toplamaktadır. Bu bahis siteleri içerisinden vergisini ödeyenleri olumlu karşılayan devlet sadece vergisini ödemeyenlere karşı kapatma çalışması yapmaktadır.

Ülkemizde önemli bir sosyal problem olan kumar ve türevlerine Ali Rıza Demircan İslâmi açısından şu şekilde yaklaşılması gerektiğini ifade etmektedir.

“Konuya İslâmi hassasiyetlerimizi gözeterek yaklaştığımızda Milli Pi-yango ve *İddaa benzeri modern kumar yollarından elde edilen kazançlar haramdır. Çünkü kumar, Rabbimiz nezdinde ‘... Şeytan kaynaklı kaçınılması gereken pisliktir.’* şeklinde tanımlanmıştır. Bu şekilde değerlendirildiğinde basitinden karmaşığına kadar bir tarafın kazanıp diğer tarafın kaybettiğı bütün oyunlar kumardır ve yasaktır. Bankalardan vergi alınması faizi meşrulaştırmayacağı gibi devletin vergi alıp sosyal yardım kurumlarına pay ayırması ve kamuya harcama yapması da kumarı helâl ve meşru kılmaz. *İslâm’da* amaçlar kadar araçların da meşru olması temel kuraldır.”

Kumar ve türevleri ile mücadelede en etkili yöntem bu kötülükler ile temasın hiç olmaması ya da bireyin bunlarla karşılaşp bir tercih kullanma durumuna gelmeden bu kötülüklerle bulaşmama bilincinin oluşturularak, reddedilmesinin sağlanması olmalıdır. Unutulmamalıdır ki kumar bağımlılığının temelinde ‘bir iki lirayla bir şey olmaz’ düşüncesi yatmaktadır. Bu bağımlılık ilişkisi henüz başlamadan engellenmelidir. Aksi takdirde ilerledikçe içinden çıkılamamakta ve oynayanlar borç batağına saplanmaktadırlar.⁸

Helal kazanç, alın teri gibi erdemler insanları pek çok diğer kötülük gibi, kumar ve türev oyunlarından korumaktadır.

Helal kazanç, alın teri gibi erdemler insanları pek çok diğer kötülük gibi, kumar ve türev oyunlarından korumaktadır.

⁸ Yargıç, *Davranışsal Bir Bağımlılık: Kumar Bağımlılığı*, s.29.

UZMAN GÖRÜŞÜ: MODERN TOPLUMLARDA KUMAR VE ŞANS OYUNLARI

Kumara yönelik sosyolojik yaklaşımlar kumarı bireysel olarak açıklayan yaklaşımları yeterli bulmaz. Psikolojik ve ekonomik açıklamalar sosyolojik analizlere katkı verse de, sosyolojik yaklaşım kumarı toplumsal, ekonomik, kültürel ve kurumsal bir olgu olarak yorumlar.

Kumar insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte, kumarın tipleri, aletleri, biçimleri ve ona yönelik ahlaki bakışlar tarihsel ve kültürel olarak farklılaşmaktadır. Modern toplumlarda dinsel, ahlaki, toplumsal ve hatta ekonomik sebeplerle eleştirilse de kumar çoğunlukla yasaklanmamış, hatta daha da yaygınlaşmıştır. Bunun temel sebebiyse kapitalist tüketim kültürü ile neo-liberal yönetim ve ekonomi anlayışıdır denebilir.

Kumar çoğunlukla kapitalist sistemde devletlerin gelir yaratma araçlarından biri olarak görülmüştür. Kumarın ekonomik işlevleri arasında sadece hazineye gelir getirmesi yatmamaktadır. Aynı zamanda gazinolar büyük iş imkânları yaratmakta, başka ülkelerden turist çekmenin yollarından biri olarak da görülmektedir. İnternet üzerinden yayılan kumar oyunları ise ulusal sınırları aşabilmekte, dolayısıyla kumarın kontrol edilmesi de zorlaşmaktadır. Devletler paranın dışarı gitmesini engellemek için de bu tür şans oyunlarını para ülkede kalacak şekilde örgütlemektedirler. Bu da kumarda devletin rolünün sorgulanmasını gerektirir. Örneğin kumar bir devlet etkinliği olarak, devletin bireysel seçimi, eğlenceyi ve özgürlüğü teşviki olarak lanse edilmektedir. Öte yandan bu olgu devletin vatandaşlarını vergilendirmesi ve devlet hizmetlerinin ve bütçesinin kumar ve şans oyunları gelirlerine daha çok bağımlı olması anlamına da gelebilmektedir. Öte yandan bazı sosyologlar şans oyunları ile borsalar ve yatırım arasında da ilişki kurmuşlar, en azından bunların arasındaki sınırların muğlak olduğunu, hepsinin de duygusal, dürtüsel, ve risk alma iştahıyla ilişkili olduğunu

ileri sürmüşlerdir. Günümüzde legal kumar imkânlarının küresel olarak genişlemekte ve artmaktadır. Kumarın yaygınlaşmasında internetin de bu yüzden etkisi vardır. Çünkü kumar ve şans oyununun sanallığı ve kumar oynayanla gerçek mesafesi arttıkça kumara yönelme de artmaktadır.

Tüm bunlar kumarın kültürel olarak farklı bir çerçevede algılanmasını da beraberinde getirmektedir. Artık çok çalışmaya, biriktirmeye, sadeliğe pek yüz verilmemekte, değerler daha çok tüketim, aylıklık ve risk alma etrafında şekillenmektedir. Geçen yüzyılların 'kendini yetiştirmiş' ve 'düzenli' ekonomik aktörünün yerini risk alan girişimci tipi almıştır. Kumar ve piyango reklamlarında heyecana, hızlı para kazanmanın şehvetine vurgu yapılması, çalışmadan ve emekten yabancılaşmanın göstergeleridir. Geleneksel olarak kumar çok çeşitli kültürel anlamlara sahip olmuştur. Kumar çoğunlukla kutsalla, ilahi takdir ile şans, kismet ve masrafla, oyun, irrasyonellik, hurafe, kişisel karakter ve toplumsal statüyle ilişkili bir şey olarak yorumlanmıştır. Modern toplumda ise şansın ve belirsizliğin ontolojik bir hal aldığı ve kumarın da bu yüzden modern toplumda yaygın bir etkinliğe dönüştüğü ileri sürülmüştür. Bu anlamda kumar ve şans oyunları bir taraftan da modern toplumdaki şansa ve riske eğilimin bir yansımasıdır.

Modern Batı toplumlarındaki kumar olgusunu Stephen Lyng, Anthony Giddens gibi bazı sosyologlar rasyonel ve büyüsü bozulmuş dünyadan, kuralcı toplumsal yapıdan, yabancılaşmadan ve rutinden kaçışı temsil eden bir risk eylemi olarak tanımlamışlardır. Bu sebeple Las Vegas gazinoları, geçmiş, şimdi ve gelecek tasavvurlarını simüle ederek çarpıcı bir ortam yaratırlar. Böylelikle zamanı ve uzayı sıkıştırarak, kumar, eğlence, alışveriş ve turizmi iç içe sokarlar. Bir tür dünyevi cennet illüzyonu yaratırlar. Bu tür bir ticari kumar çağdaş tüketim kültürünün bir formu olarak görmek mümkündür. Kumar ekonomisi ve onun

kurumları, reklamları artık her yerdedir. Dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden biridir. Postmodern tüketim toplumunda kumar meşru bir boş zaman etkinliği olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Eğlendirici, heyecanlı bir riskli eylem olarak teşvik edilmektedir. Öte yandan bu riskin de aşırı değil kontrollü olduğu mesajı da sürekli verilmektedir. Tüm bunlar kumarın modern toplumlarda bir rasyonalizasyona, ticarileşmeye ve kurumsallaşmaya sahip olduğunu göstermektedir. Bu sebeple kumar küresel olarak büyüyen, risk almanın rasyonelleştirildiği, sermayeleştirildiği, eğlence, heyecan ve boş vakit etkinliği olarak pazarlandığı ticari bir sektördür. Bu durum sadece kumarın rasyonel bir etkinlik olarak örgütlenmesini değil, daha geniş bağlamda legal kumar girişimlerinin kültürel olarak yarattığı ortamı da sorgulamamız gerektiğine işaret eder. Böylelikle kumar bir sapmadan çok boş zaman etkinliği ve eğlence olarak pazarlanmaktadır. Kumar ve şans oyunlarına yönelik eski negatif yaklaşımlar varlıklarını devam ettirseler de artık daha çok patolojik durumlara indirgenmişlerdir. Kumar dini veya ahlaki değil, daha çok ekonomik, tüketimci ve tıbbi söylem içerisinde sunulmaktadır. Bunlar kumarla ilgili ahlaki söylemlerin tamamen yok olduğu anlamına gelmemekte, daha çok kumarın artık kişinin bireysel yönetim ve kararlarıyla ilişkili bir olgu olarak değerlendirildiğine işaret etmektedir. Bu da kumarı organize eden devletin, bireylere ve topluma neo-liberal bir pragmatizmle yaklaştığını göstermektedir. Bu anlamda kumar kültürel, ekonomik, toplumsal, kurumsal, bireysel boyutları olan yaratıcı bir üründür. Pierre Bourdieu'nun terimleriyle ifade edersek kumarın legalleştirilmesi için kültürel, sembolik, siyasi ve ekonomik sermaye yatırımları sürekli yapılmaktadır.

Bu noktada birçok sosyal bilimci çeşitli eleştiriler ortaya koymuşlardır. Örneğin söz konusu neo-liberal anlayışın neticesinde kumarın yaygınlaştığı, kumarla ilgili yeni sorunların ortaya çıktığı ve intiharların arttığı ileri sürülmüştür. Kumarın suç ve bağımlılık gibi zararlı yan et-

kilerine yönelik farkındalık artmasına rağmen, kumar riskli bir tüketim olarak değerlendirilmeye devam etmektedir. Kumar organizasyonları tüketim için risklerin yanında çevre için de bağımlılık ve suçla ilişkili olarak tehlike sunar. Bu örgütlenmeler yerli topluma ve devlete finansal kazanç sözü verir ama aynı zamanda finansal kayıp, yolsuzluk, hırsızlık, aile hayatının yıkılması ve kumar bağımlılığı sonucu intihar gibi sonuçlar da üretir. Bu yüzden kumar örgütlenmeleri son dönemlerde risk yönetimi ve düzenlemesi ile de ilişkilendirilmiştir. Ayrıca kumarın olumsuz sonuçları arasında toplumsal ahlakın ve devlet kurumlarının sosyal yükümlülüklerine olan inancın zayıflaması sayılmıştır.

PROF. DR. NECMETTİN DOĞAN
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SONUÇ: TESPİT VE ÖNERİLER

TESPİTLER

1. Kumar; bir tarafın kazanıp diğer tarafın kaybettiği, “olumlu sonuç” verip vermeyeceği oynanmadan önce belli olmayan veya kaybedenin kazanana önceden belirlenen bedeli ödediği şans, bahis ve talih oyunları dizisidir. Bu oyunlar da kaybedenin maddi kaybı kadar kazanın da kaybı söz konusudur. Nitekim bu tür oyunlarda büyük ikramiye kazanan kişiler, kazandıklarını koruyamadıkları gibi kısa sürede ikramiye kazanmadan önceki hayatlarından çok daha kötü durumlara düşmektedirler.
2. *Milli Piyango, Spor Toto, At Yarışı, İddaa, Sayısal Loto, Hemen Kazan, Şans Topu, On Numara ve Süper Loto* gibi kumarın türevi olarak tanımlanabilecek oyunlar fıkıh kitaplarımızdaki kumar tanımına uygun düşmektedir. Çünkü bütün kumar ve türevlerinin doğal yapısında haksız kazanç bulunmakta ve bu nedenle haram/yasak kabul edilmektedirler. İslâm’da kumarın her türlü haram kılınmıştır. Zira İslâm ahlakına ve tasarladığı insan anlayışına aykırı unsurları içinde barındırmaktadır.

3. *Milli Piyango, Spor Toto, At Yarışı, İddaa, Sayısal Loto, Hemen Kazan, Şans Topu, On Numara ve Süper Loto* gibi halk katmanlarına kadar inerek ruhi ve ailevi problemlerin kaynağı olmuş kumar türleri servetlerin ve onurların kaybedilmesine sebep olmaktadır. Kumar ve türevleri mücadele edilmesi gereken sosyal afetlerdir. Zararı hem kişisel hem de toplumsal olmanın ötesinde aynı zamanda ahlâkî ve ekonomiktir.
4. Kumar gibi eylemsel bağımlılıkların, toplum nezdinde madde bağımlılıklarının meydana getirdiği etkiyi göstermemesi ve sadece “kötü alışkanlık” kapsamında değerlendirilmesi, kumarın normalleşmesinin başlıca sebeplerinden biri olarak kabul edilmelidir.
5. Kumarın şans, talih, bahis oyunları gibi daha kabul edilebilir ve masum görünen isimlere büründürülmesi, kumar oynayanların oynadıklarını kumar olarak algılamamalarına ve kumar alışkanlığının yayılmasına yol açmaktadır.
6. Kumar oyunlarının dünya çapında devlet eliyle desteklenen organizasyonlarla oynatılması, kumarın toplumsal tabana yayılmasına zemin oluşturmaktadır.
7. İnsan sağlığına birçok açıdan olumsuz etkide bulunan kumar, psikiyatrik bir hastalıktır. Gizli bağımlılık olarak da adlandırılmakla birlikte “problemlili kumar oynayanlar” ve “patolojik kumar oynayanlar” şeklinde de tanımlanmaktadır.
8. İddaa, Piyango ve *At Yarışları* en çok bilinen şans oyunları çeşitleridir. Başta futbol olmak üzere basketbol ve voleybol gibi sportif müsabakaların sonuçlarının tahmin edilmesine yönelik oynanan şans oyununun ülkemizdeki ismi olan İddaa oynayanların yarısından fazlasını 18 ile 27 yaş aralığındakiler oluşturmaktadır. Benzer şekilde İddaa oynayanların yüzde 42,2’lik kısımla işçilerin ve bu grubu yüzde 23,6 ile öğrencilerin izlemesi meselenin ciddiyetini göstermektedir.

9. Milli Piyango İdaresi’nin 2017’deki toplam geliri 3,7 milyar TL olmuştur. Türkiye’de at yarışları müşterek bahisleri 2017’de yüzde 12,75 oranında artış göstermiştir. Aynı yıl Türkiye Jokey Kulübü’nün (TJK), organize ettiği müşterek bahislerden toplam 5 milyar TL gelir elde edilmiştir. Spor Toto Teşkilatı’nın 2017’de elde ettiği gelir 9,1 milyar TL’dir. Türkiye’de bu üç büyük kurumun 2017’deki geliri 17,8 milyar TL’ye ulaşırken, dağıttıkları ikramiye 10,9 milyar TL olmuştur. Buna göre dağıtılan ikramiye tutarından çok daha fazlasının bu kurumların kasasında kaldığı tespit edilmiştir.
10. Türkiye’de yukarıda adı geçen üç kurum tarafından oynatılan oyunlar sonucunda oluşan 17,8 milyar TL ciroda Spor Toto Teşkilatı yüzde 51, Türkiye Jokey Kulübü yüzde 28 ve Milli Piyango İdaresi ise yüzde 20’lik bir paya sahiptir. Özellikle Spor Toto Teşkilatı tarafından oynatılan İddaa ve Spor Toto’nun oyunlardan elde edilen gelirin toplamın yarısından fazlasını oluşturduğu dikkat çekmektedir.
11. Bilinen bütün kumar ve türev oyunlarında kaybeden sayısı kazanan sayısından fazladır. Yüzbinlerce kişinin kayıpları çok az bir insanın elinde kazanç olarak toplanmaktadır. Ayrıca toplumsal olarak da kumarda kaybedilen parada başta eşler ve çocuklar olmak üzere birçok kişinin hakkının olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla kumar ve türevi oyunlardan elde edilen kazancın meşru sayılması mümkün değildir.
12. Kumar ve türevleri yaygınlaştıkça toplumsal zararları artmakta, çalışmanın yerini tembellik almakta, iş hayatında verim düşmekte ve bunlarla birlikte içki, yalancılık, kin, hırs ve cinayet gibi birçok kötülüğün oluşmasına zemin hazırlanmaktadır.

ÖNERİLER

1. Her kişinin millete, topluma, devlete ve ümmete faydalı olması gerektiği anlatılmalı, vatandaş olma çerçevesinden hareketle kumardan uzak durulması gerektiği bilinci işlenmelidir.
2. Ağaç yaşken eğilir sözünden hareketle, gençlerin bu alanda bilinçlenmesi, aileden başlatılarak tüm eğitim hayatında devam etmeli, temel dini ve ahlaki eğitim ile desteklenerek insanları bu kötülüklerden korumak için uygun müfredat belirlenmelidir.
3. Kumar bir alışkanlık olarak değil bir bağımlılık olarak tanımlanmalı ve buna göre hareket edilmeli. Kumar ve türev oyunları bağımlılığı için ruh ve akıl sağlığı hastanelerinde daha geniş tedavi ve rehabilitasyon merkezleri oluşturulmalıdır.
4. Kumar bağımlısı olan kişilerin borçları başta aile ve yakınları olmak üzere toplum tarafından üstlenilmemelidir. Bağımlı olan kişilerin finansal kaynaklara erişimi kısıtlanmalı ve borçların sorumluluğunun kendisinde olduğu hissettirilmelidir.
5. İslâm'ın kumar ve türevlerine yönelik hassasiyeti farklı platformlarda dile getirilmelidir. Özellikle iş hayatında helal kazanca dikkat çekecek çalışmalar yapılmalıdır.
6. Şans, bahis ve talih oyunları adı altında kumarın meşru ve yasal gösterilmesine son verilmelidir.
7. Milli Piyango İdaresi'nin başındaki 'milli' ibaresi kaldırılmalıdır. Kumar türevleri olarak sayılacak oyunların üzerinde '**Bu Bir Kumardır**' ibaresi yer almalıdır.
8. Gençlerimizin eğitim aldığı okul adlarında yer alan "*milli piyango*" ibaresi (okulu Milli Piyango İdaresi yapsa dahi) çıkartılmalı ve okul isimleri değiştirilmelidir. Kumar algısı oluşturacak her faaliyetten uzak durulmalıdır.

9. Devletin resmi olarak tanıdığı şans, talih ve bahis oyunları kurumlarından devlet desteği çekilmeli, kamuya pay ayırma ve hizmet etme adı altında kumara her türlü kapı açabilecek bu kanallar kapatılmalıdır.
10. Futbolun bir spor olduğu algısı oluşturulmalı, futbol liginin adında veya herhangi bir yerinde yer alan "*Spor Toto*" ibaresi çıkartılmalıdır. Spor kumar ve türevi olabilecek herhangi bir faaliyet ile birlikte anılmamalıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı sporun gençler üzerinde kumara kapı aralayan risk unsurlarını engelleyecek çalışmalar yapılmalıdır. Kumarın sporu destekleyen bir unsur olmaktan çıkarılması için Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) ve futbol kulüpleri ile birlikte çalışmalar yürütülmelidir.
11. Türkiye futbol ligi isminin "*Spor Toto Süper Lig*" olarak aleni bir şekilde kumar türevi olarak tanımlanan bir oyunu çağrıştırması büyük bir çelişkidir. Sporda sembolik önemi yüksek böylesi yerlerde kumarın türevlerini teşvik edecek yazılı ve görsel unsurlara müsamaha gösterilmemelidir.
12. Okuyucularına ek gazete sağlayarak bahis ve şans oyunlarını teşvik eden gazetelerin bu uygulamalara son verilmesi sağlanmalıdır.
13. Kumar ve türevlerini tanıtıcı sponsorluklar yasak kapsamına alınmalıdır. Sponsorluk olsa dahi tanıtım ve faaliyet içeriğinde yer almamalıdır. Kumar ve türev oyunlarının radyo ve TV programlarında reklam ve yorumlarda yer almasının önüne geçilmelidir.
14. Kumar ve türevlerini cazip kılan kişisel mobil telefonlara site adresleri ve reklamlar gönderilerek insanları sanal ortamda oynamaya iten uygulamaların önüne geçilmelidir. Yasal olarak izin almadan reklam mesajı gönderilememesi gerekirken kumarı teşvik eden bu tür uygulamalara geçit verilmemelidir.

15. Sanal ortamda kumar oynatan sitelerin izlenmesi için bir mekanizma geliştirilmeli ve sanal kumarı teşvik eden ve cazip kılan sitelere erişim engellenmelidir. Kumar ve türev reklamlarının sanal ortamdaki görünürlüğü engellenmelidir.
16. Devlet adına beyanda bulunan kişi ve kurumların söylemlerinde ve uygulamalarındaki kumara prim veren söz ve davranışlar sona erdirilmelidir. Benzer şekilde kamu yöneticileri de kumar hassasiyetine dikkat etmelidir.
17. Anayasada, gençler için öngörülen kumardan korunma tedbirlerinin toplumun tamamına teşmil edilmesi için kumar oynayan ve bilhassa kumar oynatan için gerekli yaptırımların ve rehabilitasyon önlemlerinin kanuni düzenlenmesinin etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir.
18. Kanun koyucunun neyin kumar ve neyin bahis olduğunun hangi durumlarda kumar oynamanın veya oynatmanın ve hangi durumlarda bahis oynamanın veya oynatmanın yasaklı olduğunun tespitini detaylı ve tutarlı olarak yapması gerekmektedir. Zira Türk Dil Kurumu'nun kumar ve bahse ilişkin tanımlamalarına bakılırsa nitelik bakımından aralarında bir fark görülmemektedir. Kumar, bahis, şans, talih gibi adı ne olursa olsun hangi eylemlerin kumar olduğu titiz bir şekilde tanımlanmalı ve bunların engellenmesine yönelik caydırıcı yaptırımlar alınmalıdır.
19. Kumar ve türevleriyle mücadelede devletin öncelikli olarak şans, bahis ve talih oyunlarına ilişkin caydırıcı bir hukuki zemin tesis etmesi gerekmektedir. Örneğin Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiş kumar oynama fiilinin bir suç olarak görülüp Türk Ceza Kanunu'na alınması akabinde, buna ilişkin getirilecek yaptırımın alt sınırının hükmün açıklanmasının geri bırakılması, şartlı tahliye ve cezanın ertelenmesi hükümlerinin uygulanmasını engelleyecek nitelikte olması gerekir.

20. Terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında uygulanan bir yöntem olarak "mal varlığının dondurulması" yaptırımını yasadışı kumar ve bahis oynatan kimselere için de öngörülmesi veya malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırarak/sınırlayan düzenlemeler getirilmelidir.
21. Sigarada olduğu gibi dizi, film ve reklamlarda kumar veya şans oyunlarına özendirici ifadeler ve görseller kaldırılmalı veya yasaklanarak engellenmelidir. Yazılı ve görsel medyada kumar ve türevlerinin doğrudan veya dolaylı olarak reklamlarına izin verilmemelidir.
22. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından özellikle hutbelerde şans, bahis ve talih adı altında oynatılan oyunların kumar olduğuna dikkat çekilmelidir.
23. Okullarda ve kamu spotlarında kumarın türevlerine ilişkin dikkat çeken çalışmalar yapılmalı ve bu alanda farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır.
24. Almanya gibi Avrupa'da Türklerin yoğun yaşadıkları yerlerdeki kumar bağımlılarına psikolojik destek sağlayacak uzmanlar gönderilmeli ve bu kişilerin oradaki din adamlarıyla birlikte çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın ülkemiz ile bağları ve iletişimleri kesilmemiştir.
25. Bakanlıklar nezdinde kumar ve türev oyunlarına karşı eş güdümlü çalışmalar başlatılmalıdır. Kumar girdabındaki aileler tespit edilmeli ve gerekli müdahaleler yapılmalıdır. Bu tür oyunlara yaklaşmayı önleyici eğitim modelleri geliştirilmelidir.
26. Kumar ve türevlerinin istatistikî veri alt yapısı oluşturulmalıdır. Buradan elde edilen veriler ışığında caydırıcı tedbirler alınmalı ve gerekli faaliyet planları hazırlanmalıdır.

